

2 CORINTHIANS

Lat Thonangan Inan Paul.angan Ump Pam Wanch Aak Corinth Punchan Al-Alantan

¹ Ngurp ngatharam niyalang, ngan Timothy.angana, nil ngurp ngamparamana, ngan lat inan umpanan niyant Christians aak town Corinth.angan wunaniy Greece.angan, puth town thon-thonangan wunaniy aak nangan Greece.angan. Nil God.angan ngayang mi', a' kuch ngayang wik Jesus.antaman waa'āng pam wanchantan. ² Ngay kaangk paththama pul Piip God.angan a' Jesus Christ.angan minam anman pi'-pi'owpul niyang, a' puth ngangk min anman yump-yumpowpul niyang.

Ngamp Thankyou Thawāmp Nungant Piip God.antan

³ Yaa, ngamp thankyou thawāmp nungant God.antan, a' putha thaa'-kuumpāmp nunang, nilan piip Jesus Christ.antaman, moom pi'an ngamparaman. Nil ngangk minangam anman iyy-iiyan ngampar, ngangk thay-thayanathan ngampang thamp. ⁴ Aak way nath wampow ngamparan-a, nil ma'-aath-aathan ngampang, ngangk thay-thayanathan ngampang. Yaa, anpalan-a, ngamp puth wiy anangan yimanang thamp ma'-aathāmp thanang, ngangk thayanathāmp thanang aak wayan wampow thant. Nil God.angan ma'-aath-aathana, a' ngangk thay-thayanathan ngampang, ke'-paal ngamp mee'miy ngul wunanamp wiy anangan ma'-aathanakan thanang. ⁵ Puth pam wanchangan way yumpantan ngampar ngamp Christ.an monkan-wakanamp nunang, ke' nungant anman way yump-yumpin. Puth Christ.angana ma'-yotam ma'-aath-aathan ngampang, ngangk thayanathan ngampang, a' puth

ngangk min yumpan ngampang! ⁶ Ngan waa'anān niyyant wik God.antan puth amanamana pam wanch puungk wiyangan way yumpantan ngant. An kanweya, nil God.angan kaa'-piichanath niyyang a' putha ngangk thayanathan niyyang! Than wayan yumpantan ngant-a, nil piip God.angan ngangk thayanathan a' ngangk min yumpan nganang. Yaa, nanpalaan puth ngan niyyang yimanang thamp ngangk thayanathān niyyang, niy yipam aak thaampān aak wayan wampow niyyant. ⁷ Ngan kan mee'miy niy God kan-kanaman ngangkang pi'-pi'aniy nunang. Puth aak wayan ngulan wampow niyyant ke' ngant yimanangan. Ngan puth kan mee'miya nil piip God.angan ngul ma'-aath-aathow niyyang, a' kan-kanam paththam ngangk thayanathow niyyang ke' nil nganang yimanangan ngangk thay-thayanathan.

⁸ Ngurp ngatharam niyalang, ngan kaangk niyan mee'miy weenān anpalana thanan ngant way yotan yump-yumpin aak Asia.angan. An aak way-wayam paththam wun ngant, nganan ngeechanan ke' yuk anhan kenyangk nganttang yimanangan wun-wuna, pekam eep-eepathan nganang, nganan ngeechanan nganan ke' uthamanaka. ⁹⁻¹⁰ Nganan ngaantam-ngeeyan ke' nil God.angan nganang kan kalow, puth ya'a, nil kaa'-piichanath nganang mulaman. Ngan kan-ngul ngaantam-ngeeyanan aak wayan wampant ngant nil yipam meenathow ngant nilam thonakam ma'-thayana, nganan ya'a, nilam thonakam mulaman ekathan ngampang, nganiya ya'a! Ngan nganttakam ma' piip God.antang wantan. Nilana puy-puyam ma'-aath-aathow nganang, a' putha aak wayan wampow ngant-a, nil kaa'-piichanathow nganang, nganana kan mee'miy nil puthamana ngul kaa'-piichanathow nganang ma'-yotam thampa. ¹¹ Niiyaniya ma'-aathān nganang thampa, niy

mee'-wuthanamān nungant God.ant ngantakana. Nil ngul ngeeyow niyang, puth amanamana nil min iyyow ngant, a' putha minam paththam ma'-aathow nganang. Puth anpalan-a, ngamp thankyou thawāmp nungant God.antan!

Nil God.ana Kan-Kanam Paththam Wik Thaw-Thawan

¹² Ngan ngangk minangam wik inangan thawanan niyant: ngan kan mee'miy nganttakaman ngan minaman paththam iyy-iyyanan niyant, ngan puth way ke'am yumpān niyant. Puth nil nganang piip God.angan ma'-aath ngan nanpala minaman iyy-iyyanan niyanta. Ngan nganttakam ke' ngaantam-ngeeyin kuchek nganttaman-gan min iyyanak, ya'a, nil God.angan ep ma'-aath-aathan nganang. Ngan ke'am wik uuyamanan niyant, ya'a, wik kan-kanam paththam thaw-thawanan niyant, a' putha wiyantan thamp. ¹³⁻¹⁴ Wik anangan ngan latangan umpumpanan niyant-a, an engkanang umpān niyanta, niy yipam engkanang anman wichān lataman a' min-minan ngaantam-ngeeyān ngul. Niiy inana many-many thiichaniy, puth ngay कांग्क niiy ngul-ngulana yot ngul thiichānweya. Nil Lord Jesus.an palaman wampow-a, niyiya ngangk min paththam ngul weenān nganttamana puth ngananiya ngangk min ngul wunān niyantama.

¹⁵⁻¹⁶ Ngayaniy ngaantam-ngeeyang ngay nangwey wamping niyant-a, niyan ngangk min paththam wunin ngathara, ngayan puth कांग्क nanganiy wampāng niyant. Ngayan ke' nang wamping niyanta, a' anpalana ke' aak Macedonia aakanakan iying ngula. A' ngay ke' um palamana putham thathing niyang, ngul ya'a. Ngayan ke' ma'-kucham thathing niyang, a' ke' ngangk min paththam yumping niyang. A' ngay ngaantam-ngeeyang niyan ke' ngayang ma'-aathina, aakanakan iying ngula aak Judea.akana. ¹⁷ Puth ya'a, ngay ke'am wampang

niiyantwey. Niiy nath yimanangan thawaniya, “An nil ngeenak ngul wik uuyam a? An nil yaan muukamath ngampanga, nil ke' wampiy ngampara! Nil ke' pam wiy anangan yaan lat umpantan ke' wampanakan puth ya'a, ke' wampantan. Than thawantan, ‘Ngay ang iiyānga’, puth an-aniyangan-a, than ngaantam-ngeeyantan, ‘Ya'a, ngay ke'-ngul iiyānga.’”¹⁸ Puth ngay in thawang niiyanta, “Ya', ngay pam yimanangan ya'a.” Nil piip God.an kan-kanam thawan, nil ke' wik uuyaman ngampar, ya'a, an puth nganana yimananga kan-kanam thawanan ke' God.an thawana. Nganan ke'am wik uuyamanan niiyant an ya'a, kan-kanam anman thawanan niiyant.¹⁹ Timothy-a, puth Silvanus-a, a' putha ngay-a, ngan waa'-waa'an niiyant wik nungantam Jesus Christ.antaman puk nhengk nungantam God.antaman. Nilam thonakam wik kan-kanaman thawan, nil ke'an wik uuyaman, ya' paththam.²⁰ Aak keenkanaman-a, nil piip God.angan-a, ma'-yotam kaa'ngak nil nhengk nungantaman kuchow Christ.an aak iikanak pekan. A' nil Christ wamp ngulan-a, an nil meenath ngampar ngul nil ke'aman wik uuyam, ya'a. Yaa, ngamp thaa'-kuumpāmp nunang a' thawāmp, “Ee'a, an kan-kanama. Nil kuch nunang ke' nilaman kaa'ngak.”²¹ A' nilam God alangaman kan-kanam ma'-aathan nganang yipam ke'-ngoongkam anman monkan-wak-wakān nunang Christ.ana. Nil alangaman kuch nganang wik minan waa'ān nungantaman pam wanch wiyantanweya.²² Nilana Ngeen-Wiy Min nungantaman kuch ngampar ngang ngamparangan wunow nil yipam meenathow ngampar ngampaniy nungantakam ngulan, a' putha ngampan yipam mee'miy weenāmp aak ngul-ngulana ngamp aak min nungantamang wunāmp ing kenjana.

²³ Ngay in kan-kanam thawang niiyant amanamana

ngay ke'aman wampang niyant aak Corinth.angana. Nil God.angan mee'miy ngayang ngayana kan-kanam thaw-thawanga. Ngaywey wampingan-a, ngayaniya waking niyanga, a' niyaniya ngul-nyaa' wunina. Puth ngayan kaangk ke' wakāng niyanga, puth ngayan anan ngaantam-ngeeyang ngay nanpalaan aak nangan ke' wamping. ²⁴ Puth nganan thaa' poch-pocham kaangk ke' thawān niyant ke' than pam pi'-pi'anam al-alangan pam wanch wiy anangan wakantan thanang. Ngan kan mee'miy niyang niy kan-kanam paththam ngangkangam pi'-pi'aniy nunang Christ.ana. Puth nganan kaangk ma'-aathān niyangwey niy min-minam monkan-wakān nunang Christ.ana, niyan yipam ngangk minangam paththam iyy-iiyāna.

2

¹ Yaa, ngay ngaantam-ngeeyang ngay putham ngulan wampāng niyantwey-a, ngay ke' waking niyang, ya'a, ngangk wayan ke' yumping niyangweya. ² Puth ngaywey ngangk way yumping niyangan-a, ngul nil wee'ang ngayanganiy ngangk minan yumpowa? Ya'-ya'ama! Niiy thamp ngayang ke' ngangk min yumpin, ya'a, puth niiy thampana nath ngangk way thamp iyy-iiyān. ³ Ngay ke' wamping niyant-a, puth ya'a, ngay puth lat anan ep umpang niyant. Ngaywey wampingan-a, an ngay waking niyang, a' niyana ngul-nyaa' wunin. A' putha ngayaniy ngangk way-wayam paththam ngul wuning niyantam. Puth niyam pam wanch yotam aak nanman wun-wunaniya ep ngangk min yumpin ngayangwey! An ngay mee'miya paththam ngay ngangk minangaman iyy-iiyang-a, yaa, niy ma'mangkamana ngangk minangam anman thamp iyy-iiyaniya. ⁴ Puth lat amanaman ngayan niyant kuchangan-a, ngathan ngangk min ke'am wunar

ya'a. Ngay lat anan umpangan niiyantana-a, ngangk way paththam wunar, a' putha ngayana peey-peeyang amanamwey. Ngay kaangk ke'a niiyangan ngul-nyaa'an yumpāng, puth niiyan ngangk way wunin, an ngay lat anan kuchangan niiyant niiyan yipam mee'miy weenān ngay kaangk paththam wunang niiyantawey.

Niiy Wik Min Thawān Nungant Pam Alantan Nil Wayan Yump

⁵ Pam thonam nana niiyantang puyamana nil way yump, nil ngampang yotam ngul-nyaa' yump ngampang, ngayang thonakam ya'a, ma'mangkam ngul-nyaa' yump ngampang. ⁶ Puth kanweya, yaam ke'an waa'-waa'āmpana nil puth wayan kan want. Niiy puth yotangaman kan wakan nunang, puth niiy kan wantān nunang, an kana, yaam ke' wakān nunang. ⁷ Yaa, niyana thawān nungant way nintan yumpan-a, an ya'-ngul, ngan ke'-ngul ngaantam-ngeeyān, ya'a, a' niiy wik min thawān nungantwey a' ngangk thayanathān nunang thamp. Niiy ke'wey thawin nungantan-a, nilana ngangk way paththam wunow nungant, a' nil nath woyan Jesus.antamana too ngul wantiy. ⁸ Yaa, ngay puth inan thaw-thawang niiyantwey; niiyiya minam iiyān nungantwey nil yipam ngaantam-ngeeyow niiyang niiy kankanam paththaman kaangk wunaniy nungant. ⁹ Ngay nanpalan lat ka'athanam kuchangan niiyant ngay yipmam wik ngeeyāng niiyantama niiy nath ngayangan wik ngeeyina, nath ya'a. ¹⁰ Niiy nath wee'antwey nath thawin, “Way nintan yumpan-a, an ya'-ngul, kan kon-ngath nganang”, yaa, ngayang thamp kon-ngathowanya way nilan yump. Nil Christ.angan ngayang mee'miy ngayan way pam alantaman kan kon-ngathanya, ngamp yipmam ma'mangkamana ngangk minangam karpam wunāmp.

¹¹ Ngampang ke'wey way pam alantaman kon-ngathiwan-a, an oony way alangan thaach-thaachan ngampang. Ngamp puth kan mee'miy nil kaangka ngampangan muukamathow ngamp yipam way yumpāmpa. Ngampiy paththama wik min thawāmp nungant pam alantana!

Ngath Ngangk Way Wunar Aak Troas.ang Angan

¹² Ngay kan anan waa'ang niiyant ngay aak Troas aakanakan iiyangan. Ngay aakanakan iiyangan pam wanchantan wik waa'āng Christ.antam wik min nungantam anangan. Nil puth Christ anman nila ngangangk kanam thaw thant pam wanchantangan an puth than yotangan kaangk paththam wik minan ngeeyayn. ¹³ Puth ngathaniya ngangk way-wayam paththam wunar ngay puth Titus.an kuunch ngatharaman ke'am uwangan aak angan ya'a. Yaa, puth ngayana appow thawangan thantwey pam wanchantan a' kan-ngul iiyangan aak Macedonia.akana.

Ngamp Ke' Awal Min Yimanangan Unchanamp Thant Pam Wanch Wiy Al-Alantan

¹⁴ Puth ngampiya thankyou thawāmp nungant piip God.antan. Ngamp anman ngangk minangamana iiy-iyanampwey nil puth Christ.angan min-minakam pi'-pi'an ngampang ngamp pal-puyan iiy-iyanamp, a' putha ngampam ke'am winyngang mo'anamp thanttam alantaman than piip God.antaman kaangk ke'ana. Ngampaniya wik min God.antamana waa'-waa'anamp thant we'arathanamp aak thon-thonangana, than yipmam yotangana min-min ngeeyayn a' ngaantam-ngeeyayn nunang God.an. Ngampana ke' yuk awal min paththam anangan unchan yimanangan iiy-iyanamp thant aak thon-thonangana, wik min anangan wampathanamp thant. ¹⁵ Nil Christ.angan kuch ngampang yipam wik min nungantaman waa'āmp, a' nil God.an ngangk

min paththam wun ngamparam. Pam wanch pu-
 ungk wiyangana ep wik ngeeyin a' ngangkanan pi'an-
 tan, a' nil God.angan putha kaa'-piichanathow thanang
 way thanttam amanaman; pam wanch puungk wiyiya
 kaangk ke' wik minan ngeeyayn ya'a, thaniya woyan
 wayan wak-wakantan mulakan. ¹⁶ Puth ngampan thant
 pam wanch al-alantan ke' awal min yimanangan ke'am
 unchanamp ya'a, ngampaniya ke' awal way-wayam
 paththam yimanangan unchanamp thant, ke' thanan-
 gan mul-mulathan awal way ngamparamanganiy. Puth
 pam wanch wiy anangan thana wik min God.antaman
 kanaman ngeeyin-a, aniy ke' ngan awal min unchan
 thant, ke'-paal than wik ngeeyin nganang, than mee'miy
 nil God.angan kaa'-piichanathan thananga, a' putha aak
 nungantamangan wunayn ngangk aak umpuyangam.
 Puth work nganttam inan thayan paththama. Puth nil
 wee'a nil-nilamaniy work iyyiya? ¹⁷ Ya'a! Nilam thona-
 mangan Christ.angan ep ma'-aath-aathan nganang! Nil
 God.angan kuch nganang wik min nungantam anangan
 waa'-waa'an wiy-wiyantan, an puth nil kanam thiich
 ngangk nganttaman. Nil mee'miy thamp ngan kan-
 kanam paththam kaangka niy thamp thiichān nunang.
 Puth ngananiya ke' pam wanch wiy yimanangan ya'a,
 yaan thonakaman muukamathantan thanang, wik min
 God.antaman waa'antan than yipmam wukal thanttaka-
 man uwayna.

3

*Woyan Nyiinganam God.antamana An Min-Minam
 Paththama*

¹ Niiy nath ngaantam-ngeeyaniy ngan ke' ulp-ulpanang
 waa'-waa'ananiy niyantam work nganttamana. An ya'a,
 niy yimanangan ke' ngaantam-ngeeyān ngananganweya.

Than pam teachers wiy anangan ep letter tham wampantan niyant, thanttam pam pi'an al-alantaman. Than letterangan waa'antan thanang thanan work minam iiy-iiyant. Puth ngananiy-a, thant wiyantan ke'am thawan letterangan umpayn nganangan waa'ayn, ya'a, nganan letter tham ke'am wampam, ya'. ² Niiyaman ep-paththam ke' letter yimanangan iiy-iiyaniy nganangan wik waa'-waa'aniy, puth than pam wanch wiyangan kan thathantan niyang niyan ngangk piip ngamparamant ngulan thee'an puth wik al-alantaman nganan waa'-waa'an niyant. A' ngan puth kan mee'miy an kan-kanaman. ³ Niiyaman ke' letter yimanangan iiy-iiyaniy nil Christ.angan ump, ngan puth niyant wik minan kan waa'an. Nilan puth Christ.angan yuk penangan ke'am umpan, a' puth nilan kunttow pampang ke'am umpan ke'aak keenkan ump-umpina, ya'a. Inaniya, ke' yimananga, nilan ke' pam wanchantang ngangkang letter umpana, puth nilan Ngeen-Wiy Min God.antaman kuch ngangk ngamparamangan wunow, a' thaa'-aath-aathow ngampang. Piip God ngamparaman nil aak umpuyaman wunwan.

⁴ Ngan wik inangan waa'an puth ngan kan-kanam God.an thiichan nunang nil kuch nganang work iiyān nungant. Wik inaniya, nilam Christ.angan waa'ngant. ⁵ Puth ngan-nganamana work minam ke' iiyin God.antan, an nil ma'-aathan nganang a' putha thayanathan nganang. ⁶ Nilan ma'-aathan ngananga, nganan yipam wik niyant ngul waa'ān wik inangan: nil kaangk kaa'-piichanathow niyangwey, putha nil kaangk thampanga Ngeen-Wiy Min nungantamana kuchow ngangk niyantamangan wunow. Wik inan nyiinganam nilan kaa'ngak ngampang, Moses alantaman nil-nil wik thayan nilan umpa. Aak keenkanama wik thayan

Moses.antamana ke'am minam pi'-pi'in ya'wey, than kan mee'miy than pam wanch wayanangan iiy-iiyin-a, an than uth-uthamayn ngulan anpalan than wayan yump-yumpin. Puth yimanang ngulana nil God.angan kaa'ngaka nil Ngeen-Wiy Min nungantaman kuchow ngampar ngangk ngamparamangan wun-wunow, ngamp yipam ngangk aak umpuyam wunāmp nungantang.

⁷ Aak keenkanamana nil God.angana wik thayan nungantam anangana kunttowang ump thanang, a' amanamaniya nil pam Moses alantan thee' ngul. Nil Moses.angan kanan uw wik thayan God.antaman-a, kaa'wal nungantamana park-parka, puth nilan wik thaw-thaw God.antana. Than pam wanch Israel.amana ke' कांगk yaaman thath-thathayn nunang Moses.an kaa'wal nungantamana an yaam park-park, mee' mungk-mungk thanang, puth anpalaniy-a, ya'-ngul ween. In yimanangan nil God.angan meenath wik thayan nungantaman min paththam. Puth pam wanchangan wik thayan anangan ngeeyin-a, puth than mee'miy than uthamayn ngulana puth thanan pam wanch way-wayam paththam iiy-iiyin. ⁸⁻⁹ Puth nil God.angan Ngeen-Wiy Min nungantaman kuch ngangk ngamparamangan yipam wunow, nil ke' yipam kuchow ngampang aak way aakanakan, puth nilana kaa'-piichanathow ngampang a' putha min waa'ow ngampang. Puth amanamana ngamp kan-kanam ngul mee'miy paththam nil God.an kan-kanam paththam wuut pi'an a' putha kan-kanam thayan paththam niliya, ke' pam wiy yimanangan ya'a, an nil-nil min anman! Ngamp mee'miy tham wik thayan nil Moses.angan ump-a, an min paththama. Puth than pam wanchangan wik thayanan minam ke'am pi'-pi'in, puth nanpalan uth-uthamantan. Puth woyan nyiinganaman-a, wik Christ.antaman-a, an min-minam paththam. Nil

God.angan ma'-aathan ngampang wik nungantam nyi-
 ingkanaman ngeey-ngeeyāmp a' puth nilan kalow ngam-
 pang nungantang wunāmp aak umpuyaman. ¹⁰ Aak
 keenkanamana, pam wanchangan ngaantam-ngeeyin wik
 thayan anangan God.antaman nilan thee' Moses alan-
 tana, an min thama a' pi'an thampa. Puth ngamp inan
 thathanamp woyan nyiinganama God.antamana inan
 min-minam paththama a' putha wuut pi'an thampa, puth
 wik thayan keenkanamana an ke' ya'-ngul ween. ¹¹ Nil
 God.angan wik thayan keenkanaman yaan thee' thant
 pam wanchantan, aak umpuyamakan ya'a. Wik thayan
 anan min paththam thant al-alantan keenkan wunin.
 Puth nil God.angan wik nyiinganam Christ.antaman
 thee' thant pam wanchantan aak umpuyamakan. Than
 pam wanchangan wik nyiinganamwey konangam pi'-
 pi'iythanwey-a, yaa, thananiya aak umpuyam God.antang
 wunayn. Than yaanan ke' nyiinythan nungantangana,
 ya'a, aak umpuyam wunayn nungantanga. Puth wik
 nyiinganaman min paththama, an wik thayan keenkana-
 man chil-chila.

¹² Yaa, ngan kan mee'miy wik anangan min-minam
 paththam, a' putha ngan ke' ngul-nyaa'an wunān, ngan
 ngangk thayanam waa'-waa'anan. ¹³ Ngan ke' Moses
 yimanangan ya'a. Nilan kaa'wal nungamang ngookangan
 kang, nganthan ya'-ngulan ween than pam wanch
 Israel.amana ke' yipam thathayn nunangana. ¹⁴⁻¹⁵ Puth
 pam wanch Israel.amana an than kuchek thayan iiy-iiyin,
 wayamin thak, Moses.an ke'am wik ngeeyin nunang
 a' putha than ke'am min-minan ngaantam-ngeeyin
 wik thayan God.antaman ya'a. Aak inan yimanang
 thampa wunan thanan wik ngench thayana lataman
 wichantan, wik nil God.angan waa' Moses.antan, a' wik
 wiy anangan God.antama keenkan umpin, puth than

ke'am min-minan ngaantam-ngeeyantan. An than ke' ngookang kangwuntan kuchek waap thanttamana. Puth thanweya min-minan ngangkangam pi'iythan nunang Jesus Christ.anwey-a, putha ngangk punch-aakaman thee'iythan nungantan-a, an ep-paththam wik min God.antaman min-min ngul ngaantam-ngeeyiythana. ¹⁶ Ngampweya koyaman weentimp nungant Lord.antan woyan way ngamparam amanaman-a, yaa, nilaniya ma'-aathiy ngampang wik God.antaman min-minam ngul ngaantam-ngeeyimp thanang. ¹⁷ Ngay anan waa'-waa'anga Ngeen-Wiy Min God.antaman. Nil Ngeen-Wiy anan nathwey ngangk ngamparangan wun-wuniywey-a, nil anan ngangk ngamparamana pachathow way ngampan yumpamp amanamana, ngamp yipam ngangk minam ngul iiyāmpa, ke'-ngul yipam moom way alantangan iiyāmp. ¹⁸ Ngamp ke' pam wanch anangan aak keenkanaman wunin yimanangan ya'a kuchek waap thanttaman ke' ngookang yimanangan kang-kanginwey puth than ke'am min-minan ngaantam-ngeeyin paththam, ya'a, ngamp Christ.an ep-paththam minam engkanang ngaantam-ngeeyanamp paththam, nanopalan nil Ngeen-Wiy Min God.antamana ngangk ngamparangan wunan, nilaniya puy-puyam thaa'-aathan ngampang God.antama, yaa, ngampaniya putha puy-puyam ngul weenanamp ke' nil anman Goda.

4

Nganiya Ke'a Ngangk Wayan Wunāna Putha Ke' Wantān Nunang God.ana

¹ Nil God.an ngangk min paththam iiy-iiy ngant a' niliya work inan thee' ngant, wik min nungantaman waa'-waa'ān thant wiyantan. Puth nganan ke' ngangk way

iiyin, workan too ke' wantinwey. ² Ngan way anangan ke' yumpān ke' than pam wanch way al-alangan thenchanam thakan yump-yumpantan, thanan puth way paththam yumpantan. Puth nganiya ke'am muukamath-anan thanang pam wanch anangan ya'a, a' putha ngan ke'am way-way thampan thaa'-aath-aathanan thanang ya'a. Mee' God.antangana ngan wik min-min waa'anantant, wik anman kan-kanam lat ngench thayanangan waa'an God.antaman, anman thonakam, wik thonthonan ya'a. Nil wee'ang nathanwey wik ngeeyow nganangan-a, an paththam nil thiichowa wik anangan nganan wik waa'-waa'anant God.antaman kan-kanama. ³ Puth than wiyanganiya ke'am min-minan ngaantamngeeyantan kuchek thanttamangan ya'a, wik nganan waa'-waa'anant thant. Than pam wanch il-ilangan thana ngangkangan ke'am God.an pi'-pi'antant nunang a' puth thaniya woyan wayan wak-wakantant mulakanwey. ⁴ Nil anan oony wayan moom thanttam pam wanch way al-alantamana, an ke' nilam kuchek waap thanttaman ma'ang maakan, ke' yipam minam ngaantamngeeyayn wik min Christ.antamana, a' putha ke' thiichantant nil Christ.an min-minam paththam nilaniya. Puth nil Christ.ana, an ke' God anmana. An ke' nil oony way alangan ma'ang maakan nganthan ke' yipmam parkow ngangk thanttamangan. ⁵ Ngan wik God.antam waa'-waa'anant niyant. Nganan ke' thawanant niyant niy nganangan monkan-wakān ya'a, puth anant niy Jesus Christ.an ep monkan-wakān nunang, nil an ep moom niyantam iiyow. An ke' ngan work iiy-iiyanant niyant niy yipmam thiichān nunang Jesusa. ⁶ Aak keenkanamana, aak inan ke'aman yippak wun-a, nil God.an thaw, "Ayyang, nganth parkowa aak ngaa'angana!" Nil God inman ngangk ngamparangan ngoonchan, an ke' nil nganth

parkan ngangk ngamparamangana meenathow ngampar nil Jesus.an want-wanttakan nila. A' ngamp Jesus ngulan thathanamp-a, yaa, ngamp thiichanamp nil God.an min-minam paththam a' putha wuut pi'an paththam nilaniy thamp.

⁷ Ngan ke' paath way yimanangana, puth nil yuk min-minam paththamana in pek ngangk nganttang wun-wuna, puth nungkway ngan pam wanch min ya'-a, nil God.an ngangk nganttamang wun-wunan. Nganan mee'miy ngul nil God.an wuut pi'an paththam a' putha mina. Nilam thonamang thayan yumpan nganang, nganan nganttakam ke' thayan yumpwin ya'a. ⁸ Aak wayan thaa'-thaa'an wampan ngant, puth ngananiya epa ngangk way-wayamana ke' wunin; wiyiya ngan ke' mee'miy ngan want-wanttak ngulan iiyin, ya'a, puth nganan epa woyan min God.antaman ke' wantin. ⁹ Than pam wanch yotangan thaampantan nganang, puth nil God.angan ke' wantan nganang, ya'a. Wiyiya than piikantan nganang a' ngan aakang keekanan, an puth thanana ke' mulathiythan nganang ya'a. ¹⁰⁻¹¹ Than ma'-yotaman ke' way-wayathiythan ngananga, amanaman ngan puth Jesus.an monkan-wakanan nunang. Than ma'-yotam anman ngaantam-ngeeyantan ke' mulathanak nganang ke' Jesus anman than nunang ngangk-wayangam kalkanin nunang aak-aakanakaman than mulathin nunang ngulana. Puth nil Christ.angana ngangk thayanathan nganang ngan ke'-paal aak thaampantan, yaa, puth wiyangan thathantan nganang a' ngaantam-ngeeyantan ngul nil Christ.an man-yetham ngul wun-wunan a' putha puy-puyam anman ma'-aath-aathan ngananga! ¹² Ee'a, than pam wanchangan kaangkwey mulathayn ngananga, puth ngan wik min God.antam anangan waa'-waa'anana, puth kanwey, niy kanam wik minan ngeeyana puth

niiyiya ngangkangam ngul pi'aniy nunang a' niiyiya aak umpuyam wunān ngul piip God.antang.

¹³ Aak keenkanamana, nil David.angan wik inangan ump lat ngench thayanangan, “Ngay God.an kan-kanam ngangkangam pi'-pi'ang nunang, yaa, puth ngay ngul wik nungantam waa'-waa'ang pam wanchantan.” Puth nganan kan-kanam paththam God.an ngangkang pi'-pi'anan nunang thampa ke' nil David.angana ngangkangam pi'-pi' nunangana, yaa, puth ngan thampana wik God.antaman waa'anan pam wanch wiyantan. ¹⁴ Nil God.angan mulaman ekath nunang Lord Jesus.ana a' niliya man-yetham ngul iiy-iyyan, nganan puth kan mee'miy nil mulaman ekathow nganang thampwey. Nil God.angan wampathow nganang a' putha niiyang thama a' thanathow ngampang nungantang angman. ¹⁵ Ngan puth work tha'iy iiy-iyyanan, a' than wiyanganiya way yump-yumpin nganta, an puth kana, than makam way yumpin ngant, puth nganan kaangk niiyan monkan-wakān nunang Christ.ana. Than yotangaman monkan-wakiythan nunang Christ.ana, an puth yotamana thankyou thawiythan nungant God.antan, a' putha thaa'-kuumpiythan nunang nil puth wuut pi'an paththam a' putha min-minam paththam iiy-iyyan thanta.

Ngamp Ke'-Ngoongkam God.an Ngangkang Pi'-Pi'āmpana

¹⁶ Yaa, puth ngananiya ke'a ngangk wayan wunān putha ke' wantān nunang God.ana. Kemp nganttamana way ngul wunan thinhan way-wayama, puth ngangk nganttaman ya'a! Nil piip God.an ma'-yotam ngant-tang anman iiy-iyyan ma'-aath-aathan nganang ngangk thayanam yipam iiy-iyyān. ¹⁷ Aak wayan ma'-yotam wampan nganta aak inganwey puth yaan thonakam

aak way anangan wampan ngant aak otangakam anmana, puth puy-puyaman ya'a. Ngul-ngulana ngananiya ngangk aak umpuyam God.antang wun-wunānwey! Aak God.antam inaniy-a, min-minam paththam ngul wunow ngampara! An min paththam ke' aak wiy yimanangan ya'a! ¹⁸ Puth ngan piip God.an ngaantam-ngeey-ngeeyanan nunang putha aak nungantaman thama, puth yuk way min aak imanaman yaam ke' ngaantam-ngeeyān thanang, ya'a. Ngan yuk way min inangan kan thathathanana, puth ngulana wayamantan, min anman yaam ke' wuniythan ya'a. Ngamp God.an ke' thathimp nunang putha aak nungantam thampan, puth an ep-paththam ke' wayamiy ya'a aak umpuyangam wun-wunow.

5

Ngamp Uthamāmpan-a, Nil Piip God.angan-a, Kemp Nyiingkanam Ngul Thee'ow Ngampar

¹ Ngamp kan mee'miy inaniya: kemp ngamparam inangana ke' ngorkal manywey, yaan manyam thonakam wun-wunana, an ngorkal manyana yaaman ke' thanthaniy ya'a, an wayaman ngul a' keekan ngul aakangan. Kemp ngamparam inanganweya yimanangana, ngamp erkam wayamanamp a' uthamanamp ngul. Ngamp uthamanampan-a, nil piip God.angan kemp nyiingkanam ngul thee'ow ngampar, a' ngamp koyam ngul ekāmp mulamana a' ngangk aak umpuyam ngul wun-wunāmp aak ang kenyan. Kemp nyiingkanam anangan ngampara an thayan wun-wunayn, an ep-paththam aak umpuyam wun-wunayn, ke'-ngul wayamiythan ya'a. ² Ngamp kan-ngul eenchanamp kemp ngamparam il-ilantaman ngamp inangan pi'-pi'anampwey, ngamp kan iingkanampa kemp nyiingkanamakanwey aak ing kenyan

pi'āmp. ³ Yaa, ngamp uthamāmp-an-a, an ngamp oony thonakam ke' iyy-iyyāmp ya'a, aniy ngampa kemp nyi- ingkanam pi'āmp thamp aak ing kenyan. ⁴ Ngamp kemp inangan pi'-pi'anamp aak inganwey-a, aniy ngamp thaa'- eenchanamp aak way wampan ngampar. Puth ngam- pana kemp ke'anangan ke' iyyimp aak inganiya, ngam- pan puth ep iing wunanamp ngul kemp nyiingkana- makan aak in kenyan. Ngamp aak ingan-a, yaan man- yetham iyy-iyyanamp, a' uth-uthamanamp ngula, puth aak ing kenyan an ep ngamp aak umpuyam wun-wunāmp nungantang piip God.antang. ⁵ Nil puth nilam anman thaw Goda nil ngampar kemp nyiingkanam thee'owa, nil puth Ngeen-Wiy Min nungantaman kanam kuch ngam- par ngangk ngamparangan wun-wunow a' pi'ow ngam- pang, ngampan yipam mee'miy iyy-iyyāmp nil kan-kanam yump-yumpow nilan thaw ngampar.

⁶ Yaa, amanaman putha ngampaniya ma'-yotam ngangk thayanam iyy-iyyanamp. Puth ngampana kan mee'miy ngamp kemp inangan yippak pi'anamp thananga, ngamp puth aak God.antang in keny ke' yippak wunanam, ya'a. ⁷ Ngamp God.an ke' thathanam nunang a' putha aak nungantamana thamp ke'am thathampa, puth ngampana kan-kanam ngangkangam pi'-pi'anamp nunang a' puth ngamp mee'miy ngamp aak umpuyaman wun-wunāmp nungantangan. ⁸ Ngamp winyng ke' mo'anamp, an ngamp ngangk thayanam iyy-iyyanamp. Ngamp puth kaangk ke'-ngul kemp ngamparam inangan yaaman pi'-pi'āmp thanang aak ingana, aak angan ep- paththam God.antangan. ⁹ Puth ngampaniy paththam kaangka, inana, ngamp ngangk min-minam paththam yumpāmp nunang piip God.ana. Aak ingan nathwey wunāmp-a, nath aak ing kenyan wunāmp nungantangan- a, ngampaniya ngangk min yumpāmp nunang. ¹⁰ Ngul-

ngulaniya nil Christ.angana um nungantang thanathow ngampang. Niliya ngangk ngamparaman thath-thathow a' min iyyow pam wanch puk al-alantan than minan yump-yumpin aak ingana, a' nilana way waa'ow pam wanch anangan wayan yump-yumpin aak ing pekan.

Nil God.an Kaangk Ngurp Min Nungantam Yumpow Ngampang

¹¹ Ngan kanam thiichan nil Lord.an pi'an paththam a' thayan thamp, a' puth ngampang yotam anangana um nungantang thanathow ngampang, ngan ke'-paal thaa'-thayanam thaw-thawanan pam wanchanta ngangkangaman pi'-pi'ayn nunang. Nil God.an kan mee'miy ngangk nganttamana, a' niliya mee'miy thampa ngan min-min kan waa'-waa'anan niyant ma'-aathanan niyang tham, ngan puth kaangka niy tham ngaantam-ngeeyān nganang minaman waa'anan niyant. ¹² Ngan ulp-ulpanangan ke'am thaw-thawanan, ya'a, ngan ngantakaman ke'am waa'-waa'anan ke' ngan pam pi'-pi'anam ya'a, puth ngan ep kan waa'an niyant nganttakamaniy ngan wanttakan iyy-iiyanan, niy yipam ngangk kuu-pamān ngant a' pam wanch wiyantan wik waa'ān thant ngan minam paththaman iyy-iiyanan. Than pam wanch puungk wiyiya ep ulp-ulpanang iyy-iiyantantwey, than ngaantam-ngeeyantan thanttakaman ke' pam wanch pi'-pi'anam iyy-iiyantant mee' pam wanch wiyantangana. Ni-iyiy waa'ān thant nil God.anga kemp kaa'wal thonakam ke' thathan, nil ngangk tham thathan thanang. ¹³ Than pam wanch puungk wiyiya thawantan ngan ke' ween-tha, ngan pam wanch anangan kaangk thaach-thaachān thanang God.antana, an kan putha, ngan kaangkwey than pam wanch al-alangan thiichayn nunang Goda; ngan

puth kaangk niy thamp nganang min-min ngaantam-ngeeyāna nganwey weenth ya'a, ngan kuchek minangam iiy-iiyanan, min anman thaa'-aathanan niyangwey, inana min niiyanta. ¹⁴ Puth ngan mee'miya nil Christ.an kaangk wunan ngampar, ke'-paal ngan kaangk wik inan nungantaman waa'ān niyant. Ngan kan-kanam paththam mee'miy nil Jesus.an utham ngampar pam wanch umyompanamaka. Ke' ngampan uthamimp way ngamparamakan-a, puth ya'a, nil utham way ngamparamak, an ke' ngamp yotam nungantang tham uthamamp. ¹⁵ Nilana yotamant utham Jesus.an, ngamp yipam pam wanch aak in pekan wunanamp-a, yaaman ke'-ngul woyan ngamparakam wak-wakāmpa puth Christ.an ep ngaantam-ngeeyāmp nunang a' ngangk min yumpāmp nunang. Nil utham ngampar way ngamparamakan a' nil God.angana mulaman koyam ekath nunang.

¹⁶ Puth aak imanamana ngamp pam wanch min-minam thiichāmp thanang, chil-chilan ya'a, ngamp ngaantam-ngeeyāmp thanang yipam thathāmp thanang than nath minam iiy-iiyant, nath ya'a, ngamp ke'-ngul aak-ya'angan waa'āmp thanang. Ngamp keenkan Jesus.an thathampan nil ke' pam ngamp yimanangan iiy-iiy, ngamp puth ngoongk-ngoongkam nilan nhengk God.antamana, yimanangan ep ngamp mee'miy ngula nil nhengk God.antamana. ¹⁷ Ngamp ngangk ngamparaman thee'anamp nungant Jesus Christ.antan-a, aniy ngamp-a, pam wanch nyiingkanam ngul weenanamp, an puth nil Jesus.angan weentath ngampang woyan way amanaman woyan min aakanakan. ¹⁸ An nila God.angan ke' nyiingkanam yimanangan yumpan ngampanga, nil puth Jesus.an kuch nunang uthamow ngampar way ngamparamakana. A' nilana ke'-ngul ngaantam-ngeeyow way anangan ngampan yump-yumpamp, an ya'-ngul, kon-

ngathow nunang ngampan puth kan-ngul ngangkangam pi'-pi'anamp nunang, a' amanaman nil ngurp min nungantam yump ngampang. Nilan kuch nganang wik nungantam inangan waa'-waa'ān thant pam wanchantan nil God.ang kaangkan ngurp nungantam yumpow thanang.
¹⁹ Ngan puth kan waa'-waa'anan thant pam wanchantan nil God.angan kaangk ngurp min yumpow ngampang nil puth kuch nunang Christ.an uthamow way ngamparamakana, nil yipam ke'-ngul yaaman ngaantam-ngeeyow way ngamparam anangan ngampan yump-yumpampa. Wik inaniya min-minam paththam nilan thee' ngampar pam wanch wiyantan waa'-waa'āmp thantwey.

²⁰ A' nilan kuch nganang pam wanch thaa'-aath-aathān thanang wik nungantam Christ.antamana, ngan wik inan wampathan niyant. An ke' nil thaw-thawan niyant thaa' nganttam imanamana. Nganan thawanan niyant ke' nilam Christ.an thawan niyant: niyiya yaam ke'a man-mangkaman thee'ān nungant God.antana, puth niyana wampān nungant a' niliya epankathow niyang niy yipam ngurp min nungantaman iyy-iyyāna!
²¹ Nil Christ.angan way ke'am yump, ya' paththam, nil God.angan kuch nunang uthamow way ngamparamakana, ke' ngampan uthamimpweya puth ya'a, Jesus utham ngampar way ngamparamakan. Ngamp way yot yump-yumpampa, puth ngamp Christ ngulan ngangkangaman pi'-pi'anamp nunang-a, nil God.angan thathan ngampang ke' pam wanch min ngul iyy-iyyanamp mee' nungantangan, puth anpala nil Christ.an mina.

6

¹ Ngan work karpam iyy-iyyanan God.antan, yaa, puth ngan ke'-paal thawanan niyant; nil God.an-a, ngangk

minangam iyy-iyyan niyyant, niyy puth yaan thonakaman ke' ngaantam-ngeeyān nunang. Niiyiya kan-kanam ngangkangan pi'-pi'ān nunang God.an. ² Nil God.an thawa:

“Aak keenkanamana, ngay aakan kan mi'angan ngayan kaa'-piichanathāng niyyangana.

Aak anan wamp ngulan-a, ngay niyyang ngeeyangan niyy ngatharakan thaw-thawana.

Puth ngayiya kan ma'-aathangan niyyang, a' kaa'-piichanathangan niyyang.”

Nil God.an yimanangan thaw. A' niyy puth inan ngeeyān ngayan thawāng ngul niyyanta: aak yimanang ngulan-a, nil God.angan min-min ma'-aathow niyyang niyy wee'-wee'anangan thawān nungant ma'-aathanakan niyyang. Nil God.an inman kuup-kuupan niyyanta kaa'-piichanathanakan niyyanga!

³ Ngan anman paath-paathan ke' minam anman iyy-iyyāna, ngan puth kaangk ke' wiyangan thathayn work nganttam ke' way yimanangan. Puth amanamana than God.an waa'iythan nunang aak-ya'anga. ⁴ A' ngeen nathwey wampow ngant-a, puth nganiya kaangk meenathān thant ngan kan-kanaman monkan-wak-wakanan nunang God.an a' work thampān iyy-iyyanan nunganta. Aak way wampān ngant-a, puth ngananiya aak thaampān a' ke'-ngoongkam God.an monkan-wak-wakanan nunang. ⁵ Than pam wanchangan-a, piik-piikin nganangwey, a' puth-a, jailang wunpin nganangwey, a' pam wanch yota wunthar wichwin ngant ngangk kul thampānwey. A' puth ngananiya work yot iyy-iyyanan, a' wiyiya ngan ke'am weepān wunanan ya'a, work nganttam puth yota iyy-iyyananwey, a' putha ngan wiyiya may ke'anang wunananwey. ⁶ Niiy kan thathaniy ngananga

ngan kan-kanam work iyy-iiyanan God.antan, puth anpalan ngananiya minam paththam iyy-iiyananwey, ngan inangan-a, kan-kanam paththam wik God.antaman minam ngaantam-ngeeyanana. Ngant aak wayan wampana, nganan aak thaampanan, a' ngan ke'am eenchanan woyan min God.antam anpalan, ya', a' nganiya ngangk minang iyy-iiyanan pam wanch wiyantan. Ngeen-Wiy Min God.antamana ngangk nganttamang in pi'-pi'anan nunang a' ngan kan-kanam kaangk paththam wunan pam wanch wiyantan. ⁷ Ngan pam wanch wiyantan wik God.antam anman waa'-waa'anan a' nil God.angan ngangk thayanathan nganang work nungantan iyyān. A' nganiya God.an minam monkan-wakanan nunang, a' niliya ngangk thayanathan nganang wiyangan ke' yipam thaachayn nganang way yumpanak, oony wayan ke' wik ngeeyān nunang. ⁸ Wiyiya pam wanch wiyangan min waa'antan nganang, puth wiyanganiya ep akantan thak nganangwey, a' wiyiy thana wik way anangan paththam thawantan waa'antan ngananganwey, puth wiyiya wiyangan thaa'-kuumpantan nganang. Than wiyiy thawantana ke' ngan wik uuyamanana, an ya'a, an kan-kanam paththam wik nganan waa'-waa'anan God.antaman. ⁹ Puungk wiyiy pam wanchang waa'antan nganang than ke' nganang ngoongk-ngoongkam yimanangan, an puth ya'a, than wiyangan ep minam thichantan nganang. Puth ma'-yotamweya wiyangan way yump-yumpin nganta, piik-piikin thak ngananga, ngan war'am uth-uthaman; puth ngan inman yippak man-yethamanwey. Puth wiyiya nil God.angana aak way kuchan ngantwey yaan, ngan yipam ngaantam-ngeeyān nunang, puth ngananiya ke'am uthaman ya'a. Nil kaangk thayan yumpow nganang God.angan ke'-paal nil aak way anangan kuch-kuchan ngant. ¹⁰ Wiyiya ngan ngangk

way iyy-iyyanan, puth an-aniyangan thamp ngan ngangk minangam iyy-iyyanan. Nganiya wukal many thonakam pi'-pi'ananwey, a' puth-a, yuk way min ko'alam an-man pi'-pi'ananwey, nganwey ma'mangkiy ya'a, puth nil Ngeen-Wiy Min God.antam alangan ep ke' ma'mangkiy yumpan nganang yimanangan, yuk way min ya'a, in nil-nil iniya. A' nganiya ma'-yotam ngangk min yump-yumpunan thanang pam wanch wiy anangan puth ngan wik God.antaman waa'-waa'anan thant.

¹¹ Ngurp ngatharam niyalang aak Corinth.angan wunaniya, ngan wik kan-kanam paththam thaw-thawanen niyanta, ngan ke'am wik thenchanan niyantam ya'a. Ngan kan-kanam paththam ngangk pal pekkuwaman kaangk wunanan niyantwey. ¹² Ngan ngangk wonyam ke'am kaangk wunanan niyant, ya', puth niyyiya ep-paththam ngangk wonyam kaangk wunaniy ngantwey. ¹³ Ngay wik inan thawang niyant ke' puk ngatharamakanwey: niyan kaangk paththam wunān ngant ke' ngan yimanangan kaangk wunanan niyant.

Niyyiya Ke' Ngotan Ngoonchān Thanttangan Wayan Yumpantan

¹⁴ Niyy ke' waa'-enchān thanttang al-alantang than ke'aman God.an ngangkangaman pi'-pi'antan nunang. Puth pam wanch min anangan want-wanttak karpam work iyy-iyyiythan pam wanch way al-alantangana? An ya'a, karpam ke' work iyyiythan, ya'a. Than pam wanch God.an ngangkangam pi'-pi'antan-a, a' puth than pam wanch anangan wayan yumpantan-a, than karpam ke' ngaantam-ngeeyiythan kuchek thanttamangan ya'a. Aak woyan minana an ke' aak kinch yimananganwey, puth woyan way anana an ke' aak ngaa' yimananganweya, an puth ngamp kan mee'miy inana pul kincha putha ngaa'ana pul karpam ke' wuniypul ya'a. ¹⁵ An

ngul pul Christ.ang a' oony way alangana ngangk minangam ngul iyy-iiyowpul pulantakaman ey? An ya'a. Kan niyy in ngeeyāna, nil wee'ang nathan God anman ngangkangaman pi'-pi'an nunanga a' putha nil pam thonana woyan wayan wak-wakan oony way alantamana, ngul pul kuchekangan karpam ngaantam-ngeeyiypul ey? An ya'a! ¹⁶ Aawuch ngench thayan piip God.antamangana ngamp God anman thaa'-kuumpāmpana, yuk wayanang anangan ya'a. Puth ngamp pam wanch God.antamana ngampiy ke' aawuch God.antamana, a' niliya man-yetham anman aak umpuyam wun-wunana! A' nil wik inangan thaw:

“Ngay ngangkang pam wanch ngatharamantang wun-wunang,

putha ngay thanttang angman iyy-iiyang.

Ngay God thanttama, a' thananiya pam wanch ngatharam.”

¹⁷ A' nil pam wanch nungantamakan thawana,

“Niiyiya ke' iyy-iiyān pam wanch al-alantangan than ke'aman ngangkangan pi'-pi'antan ngayang,

niiy yaarkathwun niiyantakaman thanttam al-alantamanwey.

Puth niiyiya ke' ngotan ngoonchān thanttangan wayan yumpantan.

A' amanamaniya ngay ngangk minangam umang iyyāng niiyant

a' aak ngatharamakan ngoonchathāng niiyang.

¹⁸ A' ngayiya piip niiyantam iyy-iiyānga,

puth niiyiya puk ngatharam iyy-iiyān.

Nil piip God.an wik yimanangan thaw, nil thayan paththamana.”

7

¹ Ngurp ngatharam niyala, anpalmana wik nilan ngampar thaw-a, ngamp wayan kan wantāmp, a' putha ngampiya ke' ngotan ngoonchāmp thanttang al-alantangan wayan yump-yumpantanwey. A' ngamp ke' ngaantam-ngeeyāmp way yumpanakana. Puth ngampiya ngaantam-ngeeyāmp nunang God.an nil min pi'an paththam a' wik ngeeyāmp nunang thamp ngampaniya yipmam min anman iiy-iiyāmp.

Ngangk Ngatharaman Min Paththam Wunar

² A' ngay wik inan thawang niyant: niy ngangk pal pekkuwam kaangk paththam wunān ngantwey. Ngan ke'am way yumpanan niyant ya'a, a' putha ngan ke'am thaachanan niyang way yumpanakan ya', ngan ke'am mee' thenchanan niyang ya'weya. ³ Ngay wik inangan thaw-thawang-a, ngay ma' ke' weechang niyanganwey ngan puth kaangk paththam niyant wunānwey, ngan yaam nath man-yetham wunānwey-a, nath ya', erkam nath uthamānwey, puth ngan niyant anman kaangk wunāna. Ngay ka'athangaman kan thawang niyant. ⁴ Puth ngan kan mee'miy paththam niyantamanwey niy woyan minan ngul wakān. Ngangk ngatharaman min-minam paththam wunar niyantam anpalanwey. Nungk-way way yot wamp-wampam ngantanwey-a, puth ngaiya ngangk thayan iiy-iiyang a' ngangk min paththam iiy-iiyangwey.

⁵ Ngan aak Macedonia.akan wampam-a, ngangk kuchanam ke'am wun, ya'a, kul anman uw-uwin ngant. Nganan aak wanttinakan iyan-a, than aak an punchaniya, kul thaw-thawin ngantwey a' wiyiya piikin nganangwey. Than al-alangan nganangan thaampin, a' putha nganwey niyang anman ngaantam-ngeey-ngeeyan. ⁶ Puth nil God.ang alangamana ngangk

thayanathan pam wanch anangan thanangwey ngangk wayan iiy-iiyantana, a' putha nganang thampa ngangk min yump nganang nil puth Titus kuch ngant. ⁷ Ngan ngangk min paththam wunan amanaman nil Titus.an wamp ngant, puth ngananiya ngangk min thamp wunan wik min niiyantaman waa' nganta niiyan nunangan thampang ngangk thayanathan. Nil waa' ngant niiy iingkan wunaniy nganttamwey, a' putha niiy kanaman ngangk maalaman way niiyantam anpalan, an niiyan kaangk wik ngatharaman ngeeyān ngul. Puth amanaman ngay ngangk min-minam paththam iiy-iiyangwey niiyantamana!

⁸ Ngay ka'athangamana lat kan kuchangan wakang niiyangana puth an ngangk way yumpangan niiyangwey. Puth ngay ngangk wayan ke'am wunangan latan kuchangan niiyant ya'a. Ka'athangamana an ep-paththam ngangk way wunangan ngayan puth wik ngeeyangan niiyantam niiy ngangk wayan wunan lat amanamanwey. ⁹ Puth yimanangan ngulana, ngay ngangk minang iiy-iiyanga, amanaman ya'a, niiy ngangk wayan iiy-iiyan, puth imanamana niiy koyam ngulan weentan woyan God.antamakan. An kan-kanam putha, niiy ngangk way paththam iiy-iiyan, puth niiyana ngaantam-ngeeyan niiyantakam niiy wayan yump-yump an' puth niiy koyam ngulan woyan min God.antamakan weentan. Puth lat ngatharam alangana ke'am wayath niiyang ya'a, an puth min niiyant. ¹⁰ Ngamp wayan yumpanampwey-a, ngampaniya ngangk way paththam iiy-iiyanampwey. Puth ngamp God.antan thawimpanta ma'-aathow ngampangan-a, nilaniya koyam weentathow ngampang woyan min nungantamakan a' putha kaa'-piichanathow ngampang way ngamparam amanaman ngamp an yump-yumpamp.

Anpalana ngamp ke'-ngul ngangk wayan iyy-iiyāmp ya'-ngul, ngampaniya ngangk minang ngul iyy-iiyāmp! Puth wiyiya than pam wanch ngangk way iyy-iiyantān wayan yumpin amanamwey, puth than ke' engkantan God.antan ma'-aathow thananga, than puth ke' ngangkangam pi'-pi'antan nunang ya'a. Niliya ke' kaa'-piichanathow thanang way thanntam anpalan ya'a, thaniya aak way aakanakan iyyayn. ¹¹ Niiy kan in ngaantam-ngeeyāna nil God.angan ma'-aath niiyang niiy ngangk wayan iyy-iiyan. A' putha nil kan ma'-aath niiyang pam anan wakān nunang aak church niiyantamangan way-wayam paththaman yump. Puth niiyan ngath kan waa'ana niiyantakaman niiy ka'athaman ke'am wakan nunang pam anan nil yipam way nungantaman wantowa. Niiy yotamana ngangk way paththam wunaniy nil puth pam alangan ngul-nyaa' yump niiyang ma'mangkam ananganwey a' puth niiyiya winyinyang mo'an nil God.ang nathwey wayathiy niiyang ma'mangkaman pam alantaman. A' niiyan-a, ngayang kaangk ngangk min yumpān, nanpalan niiy wakan nunang pam anan wayan yump, niiy kaangk ke'a wayathwun niiyantakaman, niiy kaangk kan-kanam monkan-wakān nunang karpam piip God.an, puth ngay ke'-ngul waa'āng niiyang pam alantamana nil wayan yump.

¹² Ngay lat ka'athangaman umpang niiyant-a, ngay latangan thawang niiyant pam alantaman wayan yump, putha piip nungantam anan thamp latangan waa'ang nunang, nil puth puk-kunchang way yumpant. Puth ngay latan wik yimanangakan kuchangan niiyant: ngay kaangk niiy mee'miy iyyān niiyantakam niiy kaangk paththaman wunaniy ngant nil puth God.angan kan thathan niiyang. ¹³ Ngant namanaman ngangk min paththam wunan niyantaman. A' putha nil Titus.ang thamp ngangk min

yump nganang! Niliya ngangk min inan wamp niyantamana! Nil ke'-ngul kuchekan wayam niyantamwey ya'a, nil ngangk min ngul niyangan thath minaman wunaniya. ¹⁴ Ka'athangamana nil ke'aman yippak wamp niyant-a, ngayaniya thaa'-kuumpang niyang nungantana, puth niyiya ke'am ngul-nyaa' yumpān nganang ya'a, niy minam anman wun-wunan ke' ngay anman waa'anganta. Inan meenathan ngan wik kan-kanam waa'an niyantamana. A' puth ngan wik ma'-yotam kan-kanam thawanan niyantānwey. ¹⁵ Nilana anan ngaantam-ngeeyan niyanganwey niy ngangk minangan wik nungantaman ngeeyana, a' puth niy thampān kaangk paththam ngangk min yumpān nunanga, puth amanamanwey nil kaangk paththam wunan niyant. ¹⁶ Ngay kan thiichang niyang niy kaangk kan-kanam paththaman woyan God.antaman wakān, puth anpalana ngangk ngatharaman min paththam wunana.

8

Ngamp Ngangk Minangan Wukalan Thee'āmp Thant Wiyantan

¹ Ngurp ngatharam niyalang, ngan kaangk wik waa'ān niyanta pam wanch al-alantaman aak churches aak Macedonia.angana. Nil God.angan ma'-aath thananga ngangk minang paththam anman iyy-iiyayn thant wiyantana. ² Aak wayan ma'-yotam wamp-wamp thantweya, puth thananiya ke'-ngoongkam anman God.ana ngangkangan pi'-pi'in nunanga a' putha ngangk kuupamin paththam. An puth nanpalana, thanan putha thaa'pin iyy-iiyin a' wukal thakan erkam thee'-thee'in thant pam wanch Christians wiy al-alantan than wukal ke'anangan wunin aak Jerusalem.angana. Nungkway

than wukal manyan pi'-pi'in-a, than pam wanch mininiy ngangk minangam wukal thee'-thee'in thantwey. ³ Ngay kan-kanam waa'ang niyanta, thananiya ngangk minangam thee'in. Ngay ke' thawang thant wukalan thee'ayn thantan ya'a, than wukal thanttaman thee'in, thananiya wukal ke'anang ngul wunina ma'mangkam anman thee'in thantanwey. ⁴ Thananiya ka'athaman puth-putham thawin ngant thanan yipam ma'-aathayn thanang, pam wanch Christians wiy anangan aak Jerusalem.angan wun-wuntan, thanan puth kaangk kan-kanam ma'-aathayn thanang. ⁵ Puth thananiya wukal yot paththam thee'ina, ngan kan ngaantam-ngeeyan thanang ke' wukal chil-chilan thee'aynana puth ya'a, wukal yot paththam thee'ina. Anman thonakam ya'a, than ka'athangamana ngangk thanttaman thee'in nungant God.antana, a' thawin nungant than kan-kanam monkan wakayn nunanga. A' putha than thawin ngant than kaangk wik nganttaman ngeeyayna ke' nil God.an thaw thant ngeeyayn nganangana. ⁶ Ngant ngangk min wunan thanttam al-alantaman than puth wukalan ngangk minangam thee'in. Putha ngan Titus.antan nyiingki thawan nil aak nangan wampow niyant, nil yipam niyant thampa thawowa niy yipam wukal thakan ngangk minangam thee'an thant Christians wiy al-alantan aak Jerusalem.angan wuntana. Nil ka'athangaman wamp niyant, nil inan yumpa wukalan yal-yalmatha, puth ya'a, yotan ke'am yalmatha, puth inman-a, nil wukal wiy anangan yalmathowa niyantamana. ⁷ Niy ngeen nathan yumpaniy-a, niy minam yumpaniya, puth niyaniya God.an kan-kanam ngangkangam pi'-pi'aniy nunang, niy kan-kanam minam ngaantam-ngeeyaniy nunang a' wik nungantam anangan thampa, puth niy minam thaa'-aathaniya. A' niyiya ngangk minang work iiy-iyaniy

piip God.an tan a' putha niy kaangk paththam wunaniy nganta. Puth ngan kaangk niyana min anman iyy-iiyān thampa, a' ngangk minang thamp thee'ān wukalana.

⁸ Ngay ke' thaw-thawang niyant niy ngangk minangaman iyy-iiyāna thant, wukal thakan thee'ān thantanweya. Ngay lat inan umpang niyanta waa'āng niyant pam wanch anangan aak Macedonia.angan wuntan wukalan thee'antanweya niy yipam ngaantam-ngeeyān woyan thanttaman wakāna, niy meenathān niy kaangk paththam wunaniy pam wanch wiyantanwey. ⁹ Puth niy kan mee'miy nil Lord Jesus Christ.an ngangk minangam paththam iyy-iiyan ngampar. Nil ma'mangkiy iyy-iiy aak heavenangan wun-wuna, puth nil aak earth iikanakan uk-a, an nil ke' pam ma'mangkiy ya'-ngul ween. Puth anpalana, nil God.an ngangk minangam iyy-iiyan ngampar a' kalow ngampang aak umpuyam yipam wunāmp nungantang.

¹⁰ Yaa, ngay puth inan waa'ang niyant wukal amana mana. Kaap alangan want ngampang-a, niy wukalan yal-yalmathana, yimanang kan-ngul wantan ey? Ngay kaangk niy putham yalmathāna wukal ananganiya. In min niy yimanangan yumpāna. Niiyiya ka'atham ngangk minangam thee'ana putha niy ka'athamwey wukalan yal-yalmathana, puth pi'an ya'a, many anmana! ¹¹ Yaa, niy ath-ath wukalan yalmathāna! Niiyiya ka'athamana ngangk minangam wik yumpān niyama wukalan yal-yalmathānweya, yaa, niiyiya wukal pi'-pi'anam yalmathān ngula! Niy ngangk minangam thee'ānwey, niy wukal pi'-pi'anana ke' pi'ān niyantakamana, niyiyweya wukal chil-chil pi'ān mayaka thonakam putha way min wiy anangan piyānweya. ¹² Niiyweya ngangk minangan thee'in wukal pi'anaman-a, niyana God.an ngangk min paththam yumpin nunang. Nil puth God.an mee'miya

than pam wanchang wukal ko'alaman pi'antanan-a, an ke' thee'iythan wukal pi'anana, ya'a, an wukal many thee'iythan. Puth niy puungk wiyangan nath ep wukal pi'an pi'aniya niyantakama. Niy wukal ko'alam thonakam nath thee'inan-a, nil piip God.an ngangk min ke' wuniy nungant ya'a, niy paththam wukal yot thee'in-weya, an nil ep ngangk min wunow.

¹³ Ngay puth inan ke'am thaw-thawanga niy wukal niyantaman ma'mangkaman thee'an wiyantana niy yipam wukal ke'anang may ke'anang thakan wunānwey, an yimanangan ya'a. ¹⁴ Puth in-inmana niy wukal, may, way min yot pi'-pi'aniya, yaa, niyiy paththama ma'-aathān thanang anangan wukal ke'ananganwey. Niy ngul-ngulan nathwey-a, wukal ke'anangana wunin-a, puth maya way min ya'wey-a, thananiya puthangkana ma'-aathayn niyang. An min yimanangan niyanta niy ma'an aathwuniy. ¹⁵ An ke' piip God.angan waa' pam wanch nungantam anangan keenkanamana aak pinalangan wun-wunin, a' thananiya may manna anangan maay-maayin aakaman ngaa' thon-thonanwey may mungkanakana. Nil puth God.an thaw, “Than wee'-wee'anangana may manna yot-yotaman maayin-a, an than may yot ke'am pi'in thanttakaman ya'a; puth than anangan may manna chil-chilan maayinan-a, an than meech ke' wunin ya'a,” puth thananiya ep-paththam aathwin thanttakaman.

Ngay Inan Waa'ang Niyang Titus A' Puth Ngurp Nungantam Anangan

¹⁶ Ngan thankyou paththam thawan nungant God.antan Titus.antamana. Nil God.angan Titus.an ma'-aath nunang nilan yipam ngangk minangam paththam niyangan ma'-aath-aathow ke' nganaman ma'-aath-aathanan niyang. ¹⁷ Nganan thawan nungant

Titus.antan uwow niyangan-a, nil ee' thaw. Puth nil thamana kanam ngaantam-ngeey nil iyyow niyantana nil kaangk paththam ma'-aathow niyangana. ¹⁸ Nganiya ngurp nganttam thonangan ngul kuchān niyant nungantangana. Pam wanch yotangaman churches thon-thonangan minam waa'-waa'antan nunang wik minaman waa'-waa'an thant. ¹⁹ Puth anman thonakam ya'a, than pam wanch Christians wiy al-alangan nunang mi'in nganttangan iyyow ngan wukalan kalān aak Jerusalem.akana. Than pam wanch Christians al-alangan wukal inangan ngangk minangam thee'in. Ngan wukal anangan kan-ngulan kalān-a, than pam wanch wiy anangan mee'miy weenayn nil God.an min paththam a' than kan-ngul mee'miy weenayn ngan kaangk ma'an aathān thanang.

²⁰ Ngan ngul wukal anangan minam paththam pi'āna, ngan kaangk ke'a wiyangan ma'-pithayn nganangweya wukal amanamana, a' putha ke' thawayn thampa ngan ke' wukal wiy anangan nganttakam pi'inweya ya'a. ²¹ Ngan kaangk ma'-thayan iiyān mee' piip God.antangana, a' putha mee' pam wanchantangan thampa.

²² Ngan pam thonangan ngul kuchān nunang nungantangan iyyow Titus.antanganweya. Ngan puth thathan nunang minam anman iyy-iiyana. Nilana kan-kanam paththam work piip God.antan iyy-iiyowa. Niliya wik min ngeey niyantamana, ke'-paal nilana ngangk minang iyy-iiyan, puth amanamana, nilan kaangk paththam puy iyyow niyant a' ma'-aathow niyang. ²³ Niiy kan mee'miy nunang Titus.ana, ngan work karpam iyy-iiyanan piip God.antana, puth niyang ma'-aathanan. Puth kucham anangan pula nungantangan wampowpul-a, than pam wanch aak churchaman al-alangan kuchin pulang niyant. Pulaniya work min iyy-iiyowpula puth ngampaniya

thaa'-kuumpāmp nunang Christ.ana anpalman. ²⁴ A' niy ngangk minangam iyyān thant Titus putha pam kucham al-alantana than pam wanch Christians church thon-thonangan al-alangan yipam ngeeyayna. Puth amanamana thanan mee'miy ngul weenayn ngan kan-kanam thaw-thawanan, waa'-waa'anan niiyang niy min paththaman iiy-iyaniya.

9

Ngamp Paththam Ma'-Aathāmp Christians Wiy Anangan Thanang Wukal Ke'anangana

¹ Niy kan mee'miy ngan wukalan yalmathanan pam wanch al-alantaman thantwey pam wanch God.antam al-alantan aak Jerusalem.angan wun-wuntan. Ngay puthamana ke'-ngul waa'ing wik inangan, ya'a. ² Ngay kan mee'miy niy kaangk thamp ma'-aathān thanangwey anangan wukal ke'ananganweya, puth ngay wik niyantaman kanam waa'ang thant aak ingan Macedonia.angan wuntana. Ngay min waa'angan niyanga. Ngayan thawangan, “Than pam wanch aak Corinth.amana kaap ka'atham anpalman wukalan kan- ngul yal-yalmathina.” Than pam wanch Macedonia.aman al-alangan wik inan ngeeyinan-a, puth thanan kaangk thamp wukalan thee'ayna. ³ Puth ngay pam inangan kuchang thanang Titus wee'anangan niyanta, than yipam ma'-aathayn niiyang wukal wiy thampan ngul yalamathān a' wukal anangana ma'meym yipam wunayn. Ngay kan waa'angan niyantamaniya thantana aak Macedonia punchan al-alantan, niy wukal anangan ngul ma'meyman pi'ān, putha thanan ngul ngaantam-ngeeyin ke' ngay wikam thonakam thaw-thawing. Ngay nanpalan pam nanangan kuchang thanang yipam ma'-aathayn niyangan wukalan yalmathān than yipam

ngaantam-ngeeyayn ngay wik kan-kanaman waa'angan niyantaman. ⁴ Than pam wanch puungk wiy nath wampayn ngatharang aak Macedonia.amana nganwey wukalan uwāna. Niiy ke'wey nath wukal ma'meyman pi'in ngant-a, ngant puth ngul-nyaa' wuniy, puth ngay ka'athaman waa'ang thant niiy ngangk minangam ngul thee'ān wukalana. Niiy thamp ngul-nyaa' wunina. ⁵ Ngay ke'-paal Titus wee'anangan keenk kuchang thanang niyant, niiyang yipam ma'-aathayn wukal wiy thakan yalmathān thanang a' ma'meym ngul pi'ān ngant nganan wampān ke' wik niyaman thawan ngathara keenkaman. Niiy wukalan ma'meyman pi'inwey-a, in ngul meenathow thant, niiy wukalan ngangk minangaman thee'an, ngay puth ke'am thaachangan niiyang wukalan thee'ān thant ya'a.

⁶ Niiy kaangk wukalwey thee'ān-a, niiy inan ngaantam-ngeeyāna: nil pamangwey nath may kaanch ko'alam aakangan kaampiy-a, nilaniya may manyiy thonakam uwiy. Nil nath may kaanch yot-yotaman kaampiy-a, an ep-paththam nil may yot uw-uwiy. ⁷ Ngampam ngaantam-ngeeyāmp kuchek ngamparamang wukal ngeen-ngeen nathan thee'anakan, an paththam thee'āmpa. Wik thanttam wiyantaman ke' ngeeyāmp than ngampang thaachaynwey wukal thee'anakana. Ngamp ngangk wayan ke' wunāmp wukal kanan thee'anampa, an ya'a, ngamp ngangk minangam thee'āmpa, nil piip God.an kaangk wunan pam wanchantan than wee'-wee'anangan ngangk minangaman thee'antana. ⁸ Nil piip God.ana thayan paththam a' ma'mangkiy thamp nil kaangk thee'-thee'ow maya, wukal way min yot-yotam ngamparaniya, ngamp yipam may wiy thakan ngamparakam pi'āmp a' wiyiya thee'āmp thant than ya'-ya'aman wuntan al-alantana.

⁹ Lat ngench thayanangan wik inangan waa':

“Pam wanch min-miniy al-alangan thana ngangk minangam way min thee'antan thant pam wanch alalantan ya'-ya'aman wuntana.

Than minan iyy-iiyantana wiyantan-a, nil God.angan anman kuchekangam pi'-pi'ow.”

¹⁰ Puth nilam piip God.ang may kaanch anangan thee'an ngampar yipam kaampāmpana, a' may thakan thee'an ngampar mungkanakana. Ngamp way min thak ngangk minangaman thee'imp wiyantan-a, puth nil piip God.angan yot-yotam thee'ow ngampar, wiyiya ngamparakam pi'āmp a' wiyiya thee'āmp thant wiyanta. A' nil puy-puyam yot-yotam thee'ow ngampar ngampan puy-puyam yipam pam wanch wiy anangan ma'-aath-aathāmp thanangweya. ¹¹ Nil piip God.angan may way min yot-yotam paththam thee'ow ngampar ngamp yipam ma'-yotamana ma'-aathāmp wiy anangan thanang, ngamp ngangk minangam thee'-thee'āmp thantwey, puth anpalana, than pam wanch thaa'-wantanaman thankyou ngul thawayn nungant piip God.antana. ¹² Ngamp nath yimanangan thee'imp thant pam wanch God.antamakan-a, thananiya meechana ke'-ngul wuniythan ya'a, a' ke' कांग-ke'anang yimanangan ke'-ngul wuniythan ya'a, a' putha thananiya ngangk minangam ngul thaa'-kuumpayn nunang a' thankyou ngul thawayn nungant God.antana. ¹³ Ngamp nathwey ngangk minangaman thee'-thee'imp pam wanch God.antamakan-a, an meenathanampa ngamp wik Christ.antaman ngeeyanamp a' woyan min nungantaman wak-wakanamp thamp. A' pam wanch thaa'-wantanamangana thaa'-kuumpayn nunang God.an puth ngamparam anpalana. A' thananiya thankyou thawayn God.antana puth ngampan thee'-thee'amp

thant wiyantan thampa. ¹⁴A' thananiya kaangk paththam wunayn ngampar a' mee'-wuthanamayn God.antan ngamparan, puth nil God.angan ma'-yotam minama ma'-aath-aathan ngampang yipam ngangk minangaman thee'-thee'āmp wiyantana. ¹⁵Ngampān paththam thaa'-kuumpāmpān God.ana, nil ngangk minang puk nhengk nungantaman kuch nunang aak iikanakan uka, wik inana an min-minam paththam ngampar wik inaniy ngeey-ngeeyanamp Christ.antamana, puth ngampān want-wanttak thiichimpa? Wik inaniya min-minam paththama!

10

Niiy Ke' Ngeeyān Thanang Anangan Wik Wayan Aak-Ya'ang Waa'antan Ngayang

¹Ngurp ngatharam niyalang, in ngeeyiya: nil Jesus.an ngangk minangam paththam iiy-iiyan ngampar. Puth ngay kaangk wik itangam thawāng niyant ke' nilam yimanangan thawiy niyant. Than pam wanch wiy anangan thawantan ngay nangan niyantangan wunangan-a, ngay mich a' winynyang mo'angana, puth ngay lat aak thon anpalan umpangan-a, ngay wik thayanam umpang a' wakang niyang thamp! Pam wanch wiy anangan wik yimanangan thakan thawantan. ²Ngay thaa'-mamang niyanga niiy ke' wik ngeeyān wik inangana. Puth ngay wik thayanang wakāng niyang ngay nang ngulan wampāng niyant. Ngay kananam wakāng thanang anangan ngayangan waa'antan ngay ke' pam waya yimanangan, ke' ngatharakaman thonakam ngaantam-ngeeyanga. Puth ya'a, than wiy al-alangan ep thanttakaman ngaantam-ngeeyantan. ³Ngan thamp pam wanch iiyanan ke' than yimanangan iiyantān, puth ngananiya nganttakam thonakam ke'am

ngaantam-ngeey-ngeeyanan, ya'a, a' ngan thayanan ke' waa'wunan nganttakama. Nganwey oony wayan thaampanan nunanga, ⁴ puth ngan-nganam ya'a, nil God.angan ep thayanathan nganang yipam thaampān nunang. Nil oony way alangan pam wanch yot ma' nungantangan pi'an thanang, nil puth moom thant-tama, puth anpalana, thananiya kuchek thanttamangana way-wayam ngaantam-ngeeyantana. Puth nil God.an thayan paththam ep nilam ma'-aath-aathan ngananganiy, ngananiya puth woyan minan meenathan thant, ke' yipam oony wayan ngeeyayn nunang. ⁵ Nilana ngangk thayanam yumpan nganang ngan yipam waa'ān thanta wik God.antamana an min-minam paththama, wik pam wanch wayanang al-alantaman ep waya, niy wik wayan ke' ngeeyān thanttam. Puungk wiyanganiya wik God.antamana way-way thaa'-aath-aathantan thananga, puungk wiyiya wik pi'an thawantan, thant-takaman ulp-ulpathwuntana, than wiyanganiy-a, way-way ngaantam-ngeeyantan piip God.ana — puth an ke' yimanangana wik wayanang ma'mangkamana ngan ke' aakang thee'an ngul, a' anpalaniya weentathān thanang pam wanch anangan Christ alantan than yipam nunang thonakam anman wik ngeey-ngeeyayna, kuchek waap thanttamana an ke' nyiinganam ngul weenow. ⁶ Ngay puth kaangk thathāng niyang ma'mangkamana niy kan-kanam paththam koy' iyy-iiyān Christ.antana, puth ngay wampāngan-a, ngay kan-kanam paththam ngul wakāng niyang yotam nanan wunaniy ke'an wik ngeeyaniy nunang Christ.an.

⁷ Niy ngayangan kemp yoon anman thonakam thathaniy, niy ngangk ngatharaman ke' thathin, ya'a, a' niy thawaniy ngaywey ke' mich a' ke' winyayang mo'-mo'ang niyantama. A' putha niy puungk wiyiy

thawaniy ke' nil Christ.angan kan-kanam kuch niyang wikan waa'ān nungantamana. Yaa, niy puth inan ngaantam-ngeeyāna. Nil Christ.angan ngayang thamp kuchanya! ⁸ Niy nath ngaantam-ngeeyaniy ke' ngay wik pi'an yaan thaw-thawang ma'-yotamana, puth ya'a! Nil Christ.angan kuch ngayang work nungantam iyy-iiyānga. Puth ngathar ngul-nyaa'an ke'am wunar wik inangan waa'ang ya'a. Nil Lord.angan kuch ngayang niyangan ngangk thayanathāng niyan yipam kan-kanam paththam ngangkangam pi'-pi'ān nunanga, nil ke'am kuch ngayang niyangan wayathāng ya'a.

⁹ Than pam wanch puungk wiyangan nath ngaantam-ngeeyantan ngay latan ump-umpang niyantana, an ke' ngay winynyathing niyang ey? Ya'a! ¹⁰ Thanan puth thawantana, “Nil Paul.angan latan umpan ngant-a, nilaniya wik thaa'-thayanam paththam thawana a' wakan nganang, puth nil nganttang ingmanan wunan-a, niliy winnyang mo'-mo'an nganttama, a' puth nil wik pi'anan yaan thaw-thawana.” ¹¹ Puth than wik yimanangan waa'-waa'antan ngayang-a, an kan-kanam ya'a. Ngay kaangk than pam wanch al-alangana wik inangan ngeeyayna: ngan nangan niyantangan wunanan-a, ngan wik anman thawanan niyant, wik thon ya'a, wik anman ke' ngan latangan umpanan niyanta.

¹² Puth ngay ke' thawing niyantanyey ngay pam min-minam paththam iyy-iiyanga ke' pam wiy anangan thana, anangan than min waa'wuntan niyantana. Ngay ke' thawing yimanangana, ya'a! Thananiya min waa'wuntan thanttakamaniya, an puth than kuchek waya, min ya'a! Thaniya thanttakam ngaantam-ngeeyantan than ke' min iyy-iiyantana puth ya'. ¹³ Puth nganiya wik ulp-ulpanang ke'am thaw-thawanan ke' than yimanangan thaw-thawantan. Ngan work nganttam thonakam

waa'anan nil God.angan thee' ngant, work thon-thonan ya'a. Nilan kuch nganang wik nungantaman waa'-waa'ān Jews ya' al-alantan, puth niy thamp Jews ya'a. Work thonam inan thee' ngant, work thon ya'a. ¹⁴ Ngan niyant-tan wampan-a, ngan work anman iyy-iyan nil God.angan thee' ngant, work thon ke' iyyanan, ya', nil puth work inana thee' ngant. Ngananiya ka'athama aak niyantamak wampan wik waa'an niyant Christ.antamana.

¹⁵⁻¹⁶ Ngan ke' thaa'-kuumpwin nganttakamana ke' ngan work thanttam wiyantaman iyy-iyan ya'a. Nil God.ang work inman ep ngant thee'. Nilaman kuch nganang niyanttan, ngan thamp kaangk niyan minnam paththam ngangkangam pi'-pi'ān nunang God.an a' ngangk thayan ngul iyyān, a' anpalaniya ngan kangul iyyān aak thonak kechak ngul iyy-iyyān wik waa'-waa'ān God.antam wik minan puy-puyam waa'-waa'ān thant wiyantan thamp. Nil God.angan aak wanttitan waa'ow ngant iyyanakan-a, an ep ngan aak-aakanakan iyyāna. Ngan ke' nganttakaman thaa'-kuumpwin ke' ngan work thanttam wiyantaman iyy-iyan ya'a. ¹⁷ Wik inangan thawan lat ngench thayanangana, “Ngamp thonakam God anman thaa'-kuumpāmpana, puth ngamparakaman ya'a.” ¹⁸ Nil work min paththaman wee'antam e? Thanttam al-alantaman ey? thanttakaman thaa'-kuumpwuntan ey? Ya'a. Nil Lord.angan thaa'-kuumpan pam wanchan-a, than anangana pam wancha ep minnam paththam.

11

Ngay Paula, Ngay Ke' Teachers Way Anangan Yimanangan Ya'a

¹ Man kulan ke' erkaman wampow niyant ngatharakana. Nil wee'angwey thaa'-kuumpiy nungamang-a,

a' wik pi'an thak thawiy kon yotantangan-a, an nil ke' pam weenth thaw-thawana. Puth kana, ngay ngul thaa'-kuumpāng ngatharakamana ke' than wiy al-alangan thaa'-kuumpantan thanttakaman. Ayyang, niy wik ngeeyān ngayanga. ² Ngay kan-kanam paththam kaangk wunang niyant, ke' nil God.an kaangk wunan niyant, puth ngay kaangk niyan Jesus Christ anman thonam monkan-wakān nunang, wiy-wiyana ya'a. Niiyaniy ke' wanch koman yimanangan ngayan ma'am thee'ang pam thonam alantan wanch nungantakam yipam iyyow. Ngay kaangk niy Jesus Christ.antan anman thonam alantan kaangk wunān nungant a' wik nungantam anman ngeeyāna. ³ Puth ngayaniya kuchek way wunang niyantama, than wiyangana ngul muukamathin niyang ke' nil thuuk alangan muukamath nunang wanch Eve anan. Nil Eve alangan ngaantam-ngeey nil ke' kan-kanaman thaw nungant, puth ya'a, an nil yaan wik uuyam nungant. A' nilaniya wik nungantam thuuk alantamana erkam ngeey, a' way paththam yump, puth niy thamp natha wik thanttam pam wanch wayanang al-alantaman ngeeyin a' niyaniya nath woyan min anpalana mel enchin woyan way aakanakan iyyin ngul. ⁴ Than pam wanch wampantan niyantana a' than wik way-wayak thak waa'antan niyant wik Jesus Christ.antamana, an than ke'am wik kan-kanaman waa'-waa'antan ya' ke' ngan yimanangan epa. A' putha thananiya way-way thaa'-aath-aathantan niyang, wik way-wayak thak waa'antan Ngeen-Wiy Min God.antaman. Thanan oony wiy thamp anangan waa'-waa'antan niyant ke' than ngul ma'-aathayn niyanga, puth ya'a! Than woyan Jesus.antamana wik way-wayak waa'-waa'antan niyanta! Thananiya woyan thonan min waa'in niyanta. Than wik wayanangan waa'-waa'antana, puth niyiya wik thanttamana ngeeyaniya, puth ke'

ngeeyāna!

⁵ Than teachers wayanang al-alangana ke' min yimanangan waa'wuntan thanttakamana than ke' pam wuut pi'an paththam iyy-iiyantān nil ke' God.ang kuch thanang yipam pam wanch wiy anangana thaa'-aath-aathayn thanang. An puth than min-minam ke'am thaa'-aathin niyang, ngay epa! Puth niyiya ngayang wik ngeeyāna! ⁶ Ngay nath thaa'-ay ya'a wikan thaw-thawanga, puth ngay kan-kanam ep-paththam Christ.an thiichangan nunang. Ngan wik Christ.antam ma'mangka-mana kan engk-engkanang waa'anan niyant niyan yipam min-min ngeeyāna.

⁷ Ngay wik min God.antaman waa'-waa'ang niyantana, ngayan ke' pam wuut pi'anan ke' yumpang ngathamang ya'a, puth ngayan niyant ke'am thak thawang wukalan thee'ān ngathar work anpalan ngayan iyy-iiyanga, ngay puth kaangka niyan wik min Christ.antaman ngeeyān thamp, a' nhengk God.antaman thamp iiyāna. An-ngul way umpangan ey? Ya'a! ⁸ Ngay wik min God.antaman waa'-waa'ang niyantana, than pam wanchang churches thon-thon anpalana wukal thee'in ngathara mayaka puth way minak thampa. Ngay wukal anangan mayak uwuwang thanttamana ngay yipam minam work iyy-iiyāng ma'-aath-aathāng niyangana! ⁹ Wiyiya ngay aak nangan wunangan niyantangan-a, ngay puth wukal ke'ananga a' may ke'anang wunangan, puth ngay ke' thawangan niyant. Puth ngurp ngamparam wiy aak Macedonia.aman wampin-a, than ngul thee'in ngathar wukala a' may thamp, puth ngay meeche ya'a. Ngay aak keenk-keenkana ke'am thawangan niyant wukalaka putha way min wiyak thakana ya'a. Ngay ke'-ngul thawing niyanta, ya'a! ¹⁰ Ngay Jesus Christ.an ngangk ngatharamang in pi'-pi'ang nunang puth ngay nanpalana kan-kanam thaw-

thawanga. Ngay inan puy-puyam waa'āng pam wanchantan aak Greece.angan wuntana wik inangan ngay ke' thawing niyant wukalakana. ¹¹ Ngay wik yimanangan thaw-thawang-a, niy nath ngaantam-ngeeyaniy ke' ngay kaangk ke' niyantamana. Anan ke' ngaantam-ngeeyān an ya'a, nil piip God.angan thathan ngayanga ngay kaangk paththam wunang niyant.

¹² Ngay anman wukalak thakan ke' thawing niyant ya'a. Ngay nath wukal niyantaman uwingwey-a, puth teachers way anangana thawiythan work thanan iyyiyyantan-a, an ke' ngan inman work iyy-iyyanana, a' than thawiythana, “Nil Paul.angana wukal uw niyantaman ke' ngan yimanangan uwanan niyantamana!” Puth ya'a, nganiy wukal niyantaman ke'am uw-uwanan. ¹³ Than pam anangan thawantan ke' nil God.ang kuch thanang, puth ya'a, an than yaan wik uuyamantan, than mee' thenchantan niyang, an than yaan muukamathantan ke' nil piip God.angan kuch thanang wik Christ.antaman waa'-waa'ayn pam wanch wiyantan. ¹⁴ Ngamp wik alalantaman ke' ngangk ikāmp nil puth Satan alangan thamp muukamathan pam wancha, a' nil yaan-yaanang iyy-iyyan ke' ngaantiyongk God.antama, wiyiya nil ke' nganthang park-parkan. ¹⁵ Niy ngangkan ke' ikān thantam pam wanch Satan alalantaman than yaan muukamathantan ke' than pam wanch mina! Than puth moom thanttam Satan.an monkan-wakantan nunang. Nil piip God.angan kan-kanam wayathow thanang anpala than wayan yump-yumpin.

Than Ma'-Yotam Way Yump-Yumpin Ngathara

¹⁶ Ngay putham inan thawang niyant, niy ke' ngaantam-ngeeyān ngay ke' pam weenth yimanangana. Nungkway niy nath yimanangan ngaantam-ngeeyin

ngay ke' pam weenth-a, niiy ngayangan wik ngeeyān. Ngay manyam maka wik pi'an thawāng ngatharakaman waa'āng. ¹⁷ Nil Christ.an ke'am thawar wik yimanangan thawānga, ya'a. Ngay ke' pam weenth yimanangan thaw-thawang wik pi'an ulp-ulpanangan thakan thawang niiyantana. ¹⁸ Puth than wiy anangana wik pi'an ulp-ulpanang thawantan thaa'-kuumpwuntan than ke' min anman iyy-iyantana, a' ngay thamp ngul thaa'-kuumpāng ngatharakam. ¹⁹ Niiyiya niiyantakam ngaantam-ngeeyaniy niiy ke' kuchek min paththam iyy-iyaniy, puth ya'a, niiy puth ngangk minang wik ngeeyaniy thanttam pam wanch wayanang al-alantamana! ²⁰ Puth niiyiya ke'am pam wanch anangan wayathaniy thanang wayan yumpantan niiyantanweya. Than ke' meekang yimanangan kul uwantan niiyant, than thawantan thak niiyant wukal yot thee'ān thanta, an than yaan muukamathantan niiyang, a' than ulp-ulpanang iyy-iyantana pal-puyana. A' thananiya waa'antan niiyang akantan niiyang thak, puth niiyaniya koyam ke' thawaniy thant, ya'a, niiy kaangk thamp ngeey-ngeeyān thanang! ²¹ Ngan yimanangan ke'am iyy-iyanan niiyantaniya, ya'a. Ngay ke' anangan thana, kaa'-matantan thon-thonantan yimanangan ya'a. Niiy nanpalaniy nath ngaantam-ngeeyaniya ngay ke' ngul-nyaa' wuning ey? ngatharakaman ey? puth ngay maal iyy-iyyang niiyantana ey? Ya'a! Niiy yimanangan ke' ngaantam-ngeeyān ngayangana!

An puth ngay kan-ngul thawāng niiyant ke' ngay pam weenth yimanangana. Ngay thaa'-kuumpāng ngatharakam ke' thanana thaa'-kuumpwuntan thanttakam. ²² Thanan ulpantan puth thanan wik Hebrew.an thaw-thawantan. Ngay puth yimanang wik Hebrew.an thaw-thawang ey! A' puth thanan ulp-ulpanang thawantan

nil Israel.an ke' wuut mangk thanttakam anman, puth ya'a. Nil wuut mangk ngatharam thamp aniya! Puth thoniya, than Abraham ulp-ulpanang waa'antan nunang, "Nil wuut mangk nganttakamaniya." Puth ya'a, nil wuut mangk ngatharam thampa. ²³ A' thanan thawantana than work Christ.ant iyy-iiyantana, puth work ngayan iyy-iiyang nungantan-a, an epa minama, work thanttaman-a, an ke' ya', waya! Ngay kuchek wayang thaa'-kuumpang ngatharakam wik yimanangan thawanga. An puth ngay kan-kanam thaw-thawang. Puth ngay ep work pi'an iyy-iiyang, thanan ya'. Than ngayang aak jailang thenchin, thaa'-thaa' thench-thenchin ngayangwey, thanang ep ya'a. A' than pam wanchangana piik-piikin ngayang ma'-yotama, puth ma'-yotamana ngay war'am uthamang. ²⁴ Than kampan ngatharam Jews al-alangana ma'-ko'alam piik-piikin ngayang yuk ke' stock-whip alangan thirty-nine.akam countimpungin ngathar than piik-piikinan ngayang. ²⁵ Than pam soldiersang aak Rome anpalana ma'-ko'alam yukangan piik-piikin ngayangwey. A' ma'-thonamana than pam wanchangan kunttowang piik-piikin ngayanga. A' ma'-ko'alamana ngay ngakang war'am thuchang chukkun way pechathiy ngakangan thucha, a' putha ma'-thonamana ngayang ngakang angman woch-wochany yuk many thampwey, kinch onkg a' ngut onkg anman woch-wochany. ²⁶ Ngay aak pal-puy ma'-yotam nath-nathan iyy-iiyangana, a' puth wiyiya punth yot ngak pi'anangana ngay iiyang wonk wo'uwaynakan, wiyiya than pam ma'-kuchan al-alangan uwin ngayang woyan ompamangan a' piik-piikin ngayang. Puth pam wanch yotanganiya ngangk-wayang kal-kalin ngayang, than pam wanch kampan ngatharam al-alangana a' putha Jews ya' al-alangana, than kaangk mulathayn ngayanga. Than ngayang aak towns thon-

thonangan thathantan ngayang-a, an than kulak wenkantan ngathar. Ngay aak pintal wakanangan iyy-iiyangweya, an ngay meech-meecham war'am uthamang mayama. Puth wiyiya ngay ngak yeelal pi'anang war'am thuchang ngakang angmana. A' puth wiyiya than pam wanchanga yaan muukamathin ngayang ke' ngurp minan yumpin ngayang, puth ya'a, than kaangk piik-piikayn ngayang a' mulathayn ngayang. ²⁷ Puth ngayana ma'yotamana kemp thinhanamanga ngay puth work pi'an iyy-iiyang ngaa' thon-thonana ke'-paal ngayan kemp way; aak ngutang wiyiya ngay weep ke' wun-wunang ya'. Ngay wiyiya meech wunanga, a' ngakam uthamangwey. Ngay wiyiya may ke'anang wunanga, a' puth kuchar paththam wunanga, puth ngay ngook yot ya'a. ²⁸ Puth anman thonakam ya'a! Thon inan thampa, ngaa' thon-thonana ngay pam wanch God.antam anangan ngaantam-ngeey-ngeeyang thanang churchesang thon-thonangan. An ke' anhan paththam wunan ngathara. Ngay puth ngaantam-ngeeyanga than nath kan-kanam paththam God.an monkan-wakantan nunang nath ya'a. ²⁹ Nil wee'-nathweya ke'aman min-min ngangkangan pi'-pi'an nunang piip God.an-a, nil puth winyngang mo'an-a, an puth ngay ngangk mamang nunang, a' puth nil wee'ang nathwey thaachiy pam thon anana wayan yumpowa, a' ngayaniya ngangk way-wayam paththam wunang putha man kul thamp wampān ngathar!

³⁰ Pam wanch puungk wiyiy wik pi'anang ulpathwuntan than ke' pi'an iyy-iiyantān. Ngay puth wik yimanan-gan ke' thaw-thawanga. Ngay anman ep wik thawang ulpathang ngathamang wik pi'an thawang ngaywey ngangk thayan ya'a. ³¹ Nil piip God.angan mee'miy ngayang ngay kan-kanam thawanga, ke' wik uuy-uuyamang ya'a. Ngamp thaa'-kuumpāmp nunang Goda nil piip Lord

ngamparamantam Jesus Christ.antaman. Ngamp ma'-yotamana thaa'-kuumpāmp nunanga. ³²Ngay aak Damascus.ang angan-a, nil pam moom pi'an work iiy-iyy moom King Aretus alantana. Moom pi'an inan thaw thant pam soldiers nungantam al-alantana thaa' gate anangan pi'ayn wallangan, than ke' mamiythan ngayang thaa' wakanangan iiy-iiyinga. ³³Puth ngurp ngatharam al-alangan basket pi'anang thenchin ngayanga, a' aak pech pi'an wall anpalan pekan kuchin ngayang aakakana, a' ngay appenchang ngul pam pi'an alantamana! Moom king alantamana!

12

Nil God.angan Yot Meen-Meenath Ngath Pith Anangan

¹ An min ngampar ya'a thaa'aniy kuump-kuumpāmp ngamparakamana, an waya, an puth kana, ngay ngula thaa'-kuumpāng ngatharakama. Ngay kan in waa'āng niyant anpalan nil Lord.angan pithangan meenath ngathara. Ngay mee'miy pam Christian anana nil Lord.angan erkam maay nunang aak-aakanakam kenya heavenakana. ² Kaap fourteenangan want-a, aak an-aniyangana Lord.angan maay nunang aak heavenakan. Nath ngangk thanth nungantam thonakam maaya, nath ya'a, kemp nungantam thamp nath maaya, ngay puth ke' mee'miy ya'a, nilam thonam anman thonakam mee'miy God.an. ³ An puth ngay kan-kanam mee'miy nil God.angan erkam maay nunang aak keny heavenakan aak God.antamakan. Ngay ke' mee'miy nath kemp nungantam thamp karpam maaya, ya' nath, ngangk thanth nungantam thonakam nath maay kenyakana. Nilam thonakam piip God.an ep mee'miy. ⁴ Aak ing kenyana nil pam alangana wik thaa'-wantanam wik ngench thayan

anangan ngeey-ngeeya, an puth ngencha, nil wik anangan ke' waa'iy ya'a, nilam God.ang thonakama ep waa'ow. ⁵Ngay pam inmana nil God.angan purpam maayanya aak-aakanakan heavenakan. Ngay ngangk min wunang a'ulpang thamp nil puth purpam maayanya God.angan aak heavenakana, puth ngay wik pi'an thakan ke' thawāng ulp-ulpanangan waa'āng ngatharakaman ngay ke' pam mina, ngay inan thonakam ep-paththam ngatharakam waa'āng niiyant ulp-ulpanangan ngay thayan ya'a, ngay kemp mich, a' puth aak way anman kuyam wamp-wamp ngathara. ⁶Kaangk ngaywey wik pi'anang ulp-ulpanangan thawing ngay pam pi'an-an-a, ngay ke' wik way-wayan thawing, ya', ngay puth wik kan-kanam thaw-thawing niiyant. Ngay puth kaangk ke' wik pi'an ulp-ulpanangan yimanangan thawānga, puth niiy ngul ngaantam-ngeeyan ngayang ke' pam pi'an wik ngatharam anpalan. Niiy kan thathaniy ngayang pal-puyan iyy-iyyanga, a' niiyiya putha wik kan ngeeyaniy ngayang thamp thaa'an aath-aathang niiyang pam wanch — puth anpalana niiy mee'miy weenaniy ngay pam wanttakan-weya.

⁷ Nil piip God.an kaangk ke' ngay ulp-ulpanangan iyyāng puth anpalan nil pithangan min-miniy yot meenath ngathar. Nil puth ke'am kaa'-piichanath ngayang nil oony way alangan kemp way ma'-yotam yump-yump ngayang, ke' yuk waakam pepanang yam pekan kemp ngatharangan wip. Puth anpalana, ngay ngaantam-ngeeyang ngul ngay kemp mich, thayan ya'a, a' ke'am thamp ulpang ya'wey. ⁸Ngayaniya ma'-ko'alam mee'-wuthanamang piip God.antan kemp yipam ke'-ngul weechow ngayang, puth ya'a, nil ke' miyalath ngayang ya'a. ⁹ Nil piip God.an thaw ngatha, “In ngeeyāna, ngay kaangk paththam wunang nungkara a' ngay inam

thamp nungkaranga, an kana. Kanak nint kemp thinhan ngeechanin nungkamang-a, nintana mee'miy ngul weenān ngayan ep thayan paththam, ngay nintang ngul ngangk thayanathāng.” Nil God.an wik yimanangan thaw ngathar, yaa, ngay nanpalan ngangk minangam waa'āng ngathamang ngay puth thayan ya'a, ngay micha. Aak wayan wamp-wampan ngathar-a, an nil Christ.an ngatharang inmana, puth nil ngayang ngangk thay-thayanathan ngay yipam aak thaampāngan.

¹⁰ Nungkway aak way wampan ngathar-a, ngayiya ngangk minangam iiy-iiyang puth ngay Christ.an monkan-wak-wakang nunang. Wiyiya ngayang weechan, puth wiyiya ngayang wiyangan aak-ya'ang waa'antanwey, a' wiyiya ngayang thaa'-thengkathantana, wiyiya ngay may ke'anang wunangwey, a' wiyiya ngayang ngangk ikathantan wik wayan ngeey-ngeeyanga. Puth anpalanweya ngay ke'am kul thaw-thawang ya'a aak wayan wampan ngathar. Ngay puth ngangk minangam iiy-iiyanga. Ngay ngatharakaman mee'miy ngay mich, thayan ya'a, nil Christ.ang anman ma'-aathan ngayang a' putha ngangkan thayanathan ngayang.

Ngay Kaangk Ma'-Aathāng Niiyang Christ.an Monkan-Wak-Wakān Nunang

¹¹ An ngay ka'athaman thaa'-kuumpang ngatharakaman-a, ngayan ke' pam weenthang waa'-waa'ang ngatharakama. Niiy nath wik min ngatharamwey waa'-waa'in-a, an ep-paththam ngayaniy puth ke' thaa'-kuump-kuumping ngatharakam, ya'a. Niiy ngayang min anman waa'ina. Nungkwaya ngay pam pi'an ya'a iniy-a, ngay yimanang thamp ke' wiy yimananganwey iiy-iiyantan mina, ke' than pam wiy

yimanangan than waa'wuntan ke' pam pi'an God.angan kuch thanang! ¹² Niiy kan mee'miy nil God.angan kanaman kuch ngananga, niiy puth kan thathan nil nganangan ma'-aath-aath work nungantan iyyāna aak niyantamangana, work pi'an thakan iyan, pam wanch thakan miyalathan thanang. Aak wayana ma'-yotam wampan ngant, puth ngananiya aak thaampanan, work God.antama anman iyy-iyanan. ¹³ Nganwey minam iyy-iyanan niyant, ke' ngan thant pam wanch wiy al-alantan minaman iyy-iyanan thant. Puth ngan ke'am thawan niyant wukalakana, mayak thakana, an ep ngan wiyantan thawan. Puth nanpalaan niiy nath ngaantam-ngeeyaniy ngay ke' way yumpangan niyant. Niiy ke' ngaantam-ngeeyān yimanangan ya'a, niyang kon-ngathowa!

¹⁴ Ngay ngulan ma'-ko'alam wampāng thathāng niyang. Ngay wampāngan-a, ngay ke'-ngul thawāng niyant mayaka, puth wukalak thakan way min wiyak thakana. Ngay kaangk ke' wukal niyantamana puth way min anangana. Ngayaniya kaangka niiy Christ.ant ngangk punch-aakam thee'āna! Puk manyiy al-alangan wukal ke' wuthathantan kaath piip thanttamaka, kaath piip thanttam al-alantamang ep-paththam may-a, wukal anangan thee'antan puk many thanttamak. ¹⁵ Ngay ngangk minangaman ma'mangkam thee'ing niyant, wukal ngatharamana, way min thakan. Nungkway ngay kemp thinhan weenāng-a, ngay ke'-ngoongkam work iyy-iyyāng niyant. Ngay kaangk paththam wunang niyant, niiy ngul ngeenam manyaman kaangk wunaniy ngatharana?

¹⁶ Niiy kan mee'miy ngay wukalakan ke'am thawangan niyant. Puth niiy wiyiya thawaniy ngay ke' muukamathing niyanga, ke' wik uuyaming niyant. ¹⁷ Puth ya'a! An ngay yimanangan ngeenak yumping e? Ngay pam kucham anangan kuchang niyant, yaa, niiy ngul

ngaantam-ngeeyaniy ke' ngay thawang pulantan muukamathowpul niiyangan ey? Ya'a! ¹⁸ Ngay thawang Titus.antan nang wampow niiyantweya, a' puth pam Christian thonangan kuchangan nungantangan iiyow. Ngul pul alangan muukamathiypul niiyang ey? Ya'weya! Ngan anman karpam ngaantam-ngeeyanan, a' ngan karpam anman monkan-wakanan nunang Jesus.

¹⁹ Niiy yaaka' ngaantam-ngeeyaniy ngan ke' ngantakaman thaa'-kumpanganiy niiy yipam way ke' waa'ān ngananga. Puth niiy il-ilangana ke' nganangan mep-mepān, puth um niiyantangana ke' thanathin nganang, ya'a! Ngan wik inangan thaw-thawanan mee' God.antang, puth ngan inangan Christ.anta! Niiyalang, ngurp ngatharam-ang, ngan wik inangan thaw-thawanan ngan yipam niiyang ma'-aath-aathāna a' ngangk thayanathān niiyang. ²⁰ Ngay kuchek wayamang niiyantam, ngay puth ngaantam-ngeeyang ngay wampāngan-a, ngay ngul nath thathāng niiyang niiy minam ke'aman monkan-wak-wakaniy nunang Christ.an ke' ngayaman thawangan niiyant monkanan-wakān nunang Christ.an. Puth anpalan, ngangk ngathan min ke' wuniy niiyantam, niyantaniy puth-a, ngangk min thamp ke' wuniw ngatharamana, puth ngay ngul wik thayanam wak-waking niiyang. Niiy nath kul thaw-thawaniy, nath mee'-wunwunaniy niiyantakam, man kul nath wamp-wampan niiy-niiyantakamana, niiy niiyantakam thonakam yaaka' ngaantam-ngeeyaniy, niiy wiy anangan yaaka' aak-ya'ang waa'aniy thanang, niiy yaaka' wik aak-ya'ang kal-kalaniy, niiy yaaka' ulp-ulpaniya, niiy yaaka' yaark-yaark iiyaniy niiyantakaman, niiyiy yaaka' yimanganan iiy-iiyaniy, wiy anangan ke' nath ngaantam-ngeey-ngeeyaniy thanang. ²¹ Ngay kan-kanam kaangk wampāng niiyant, puth kuchek wayamang niiyantam. Ngay

nath thathāng niyangan niy wayan yump-yumpaniy-a, an ngayaniya ngul-nyaa' wunāng niyantama mee' piip God.antangan, a' putha ngay peeyāng anpalan pam wanch thaa'-wantanaman thana way yaaman yump-yumpin than puth ke'am yippak weentin way anpalan ya'a, than kaangk wanchaka, than maarich yotantangan kee'-kee'antanweya, way yaam anman yump-yumpantan, ke' wantantan.

13

Ngampiya Kemp Micha, Puth Nil Christ.ana Ep Thayan Paththama

¹ Ngay yaam ke'anam palam ngul wampāng niyant, inana ngay ma'-ko'alam ngul wampāng niyanta. Ngay wampāng niyantana-a, ngamp wik thawāmpa, ke' courtang yimanangana. Nil wee'ang nathan kaangk pamwey courtangan wunpowan-a, yaa, than pam mee'miy anangan mak nungantang thanayn, courtangan waa'ayn nunang. ² Ngay peetanan aak nangan wampang niyantana-a, ngay wik thaa'-thayanam thawang niyant ngay kan-kanam paththam wayathāng niyang anangan wayan yump-yumpaniy. Inan ngula, ngay kaangk paththam putham ngul kon thayanathāng niyang a' puth thanang wiy anangan thampanga. Ngayan yippak aak thonangan wunang-a, ngay wik inangan putham ngul thawāng niyant. Ngay puyam ngulan wampāng niyant-a, ngayaniya kan-kanam paththam wayathāng niyang niy nanangan wayan yump-yumpaniy. ³ Puth anpalana niyana kan-kanam ngul mee'miy weenāna nil Christ alangan kan-kanam kuch ngayanga, ngay wik inan nungantaman waa'-waa'ang niyantana. Niliya thayan paththam a' putha nil kan-kanam wayathow niyang niy nanangan way yaaman yump-yumpaniy, niy ke' ma'

micham wakin nunang puth nilan epa thayan paththam. ⁴ Nil utham yuk wuuyanangan-a, kemp nungantamana yaal' wunant, kemp thayanan ke'am wunant ya', puth nil piip nungantam God.ana ep-paththam thayana, nil mulaman ekathan nunang koyam man-yethamak, nilaniya thayanam ngul iyy-iiyana! Ngan pam nungantam inangan thayan ya'a, ngan ep mich iyy-iiyanan, puth ngan wampān ngulan niiyantana-a, nil God.angan ngul thayan yumpow nganang a' nganiya wak-wakān niiyang thaa'-thayanam thawān niiyant.

⁵ Niiyiya niiyantakaman ngaantam-ngeeyāna niiy nath kan-kanam Christ.an ngangkangan pi'-pi'aniy nunang nath ya'a. Niiy kan ngeechananiy niiyantakam ey? nil ngangk niiyantamangan wun-wunan ey? Nath ya'weya, niiy ke' nath monkan-wakaniy nunangan ya'a. ⁶ Puth ngayan kaangka niiyan ngaantam-ngeeyān nganangana ngan kan-kanaman monkan-wakanan nunang Christ.ana. ⁷ Nganiya mee'-wuthanamanan God.antan niiyantakana niiy yipam wayana ke' yumpān. Niiy yaaman way yump-yumpān-a, puth niiyan ngul thathān nganang ngan thayan paththama. Ngan ep-paththam kaangk niiyana min anman yump-yumpin. Niiy minwey iyy-iiyinan-a, ngananiya wik thayan ke' thawin niiyant ya'a. Puth nanpalaniy-a, puungk wiyangan natha ngaantam-ngeeyiythana ngan ke' waythinthy ngul weenana, an puth kana, waythinthy mak waa'ayn nganang. ⁸ Niiy nath kan-kanam woyan God.antaman wakān-a, nganan puth ke' wak-wakān niiyanga. Puth ngan kaangk thonakam ma'-aathān niiyang yipam min yumpāna. ⁹ Ngan nath puy wampān ngula a' thathān niiyangwey niiy nath ngangk thayanam monkan-wak-wakaniy nunang piip God.an, ngananiy-a, ke' wayathin niiyang ya'weya. Ngantaniy-a, ngangk min paththam ngul

wunow niiyantamaniya! Ngan mee'-wuthanamanan niyant niy yipam Christ.an minam paththam monkan-wakān nunang. ¹⁰ Ngay lat inan umpang niiyant ngay puth kech wunang niiyantamana, niy yipam ngayangan wik ngeeyāna, a' koyamana weentān ngul woyan min aakanakana. Ngay ke' yipam wak-wakāng niiyang ngay wampāngan. Nil puth Lord.ang kuch ngayang ngay yipam niiyang ngangk thayanathānga, nil ngayang ke'am kuch ngay yipam wayathāngan niiyang ya'a.

¹¹ Niiyalang ngurp ngatharam-ang, ngay lat inan inman minchathanga. Ngay kaangk niy ngangk minang iyy-iiyāna, way yaaman ke' yumpān weentān woyan minakana niy wik ngatharamana kuchekangam pi'-pi'ān, ke' kon-ngathow niiyang, niiyiya ngangk minangama wik ngeeywun niiyantakaman, ke' pekwun thakana, puth ngangk minangam wunāna, kul ke'ananga. A' nil piip God.ana nangman iyy-iiyow niiyantanga. Nil inman kaangk paththam wunan ngampar putha ngangk min yump-yumpān ngampang.

¹² Niiy karpaman yalmathwun-a, niiy ma' thuthwuna, ngamp ma'mangkamana nungant Christ.ant. Than pam wanch God.antam il-ilangana wik kuchin niyant than puth kaangk niyant.

¹³ Nil Lord Jesus Christ.an ngangk minang ngul iyy-iiyow niiyantana, putha ngay kaangk thampa niy mee'miy iiyāna nil piip God.an kaangk paththam wunan niyant. Ngay kaangk niyaniy ngangk minangam karpam wunān ke' ma'-kuuncham yimanangan, nil puth Ngeen-Wiy Min God.antaman ngangk niiyantangan wun-wunan.

Anman kan,
Paul

Wik Inangan Kan-Kanam God.antama
The New Testament in the Wik-Mungkan language of Cape York,
Australia

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators

Language: Wik-Mungkan

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 28 May 2022

034de520-6788-5805-9b17-b658084b38e2